
GKI Gazdaságkutató Zrt.

Zöld költségvetés az Európai Unióban

Készült a

Költségvetési Tanács

megbízásából

a KVT/16-1/2021 szerződés alapján

Budapest, 2021. április 30.

GKI Gazdaságkutató Zrt.

1092 Budapest, Ráday u. 42-44.

1461 Budapest, Pf. 232.

[http:// www.gki.hu](http://www.gki.hu)

Tel: 318-1284; Fax: 799-0456

gki@gki.hu

A kutatást vezette és az összefoglaló tanulmányt írta:

Losoncz Miklós

A kutatásban részt vett:

Bank Dénes

Forgács Máté

Molnár László

Udvardi Attila

.....
Molnár László s. k.
vezérigazgató
GKI Gazdaságkutató Zrt.

© GKI Gazdaságkutató Zrt.

A tanulmánynak vagy részeinek bármely módon való sokszorosítása tilos.

A tanulmány megállapításai csak a forrás megjelölésével idézhetők.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
1. Múltbeli trendek az uniós zöldpolitikában	3
1.1. A zöld megállapodás előzményei, az ahhoz vezető út	3
1.2. A zöld megállapodás	8
2. A zöld fenntarthatósági szempontok érvényesülése az EU elmúlt hét éves költségvetésében és támogatáspolitikájában.....	13
3. A zöld törekvések Magyarország és a tagállamok gazdaság, fejlesztési és -, költségvetési politikájában	17
4. Az európai zöld megállapodás, az EU új hét éves költségvetése és a Fenntartható Európa beruházási terv.....	21
5. A Next Generation EU szerepe az uniós zöld megállapodásban és Magyarország ..	31
6. Összefoglalás, következtetések.....	41
7. Függelék.....	46
8. Hivatkozások	60
8.1. Szakirodalmi források, elemzések.....	60
8.2. Jogszabályok és más hivatalos dokumentumok	61
9. Betűszavak.....	65

Bevezetés

E tanulmány célja az Európai Unió klíma- és környezetpolitikájának áttekintése és kritikai elemzése, e politikák néhány általános következményének a felmérése, a magyar gazdaságra gyakorolt valószínűsíthető hatásoknak és a közösségi politikák magyar gazdasági szereplőkkel szembeni követelményeinek és a rájuk háruló feladatoknak a bemutatása.

Az **előzmények** között megemlíthető, hogy 2019 decemberében az Európai Bizottság az európai zöld megállapodásról szóló közleményt tett közzé, és ezzel összefüggésben az Európai Tanács állásfoglalást fogadott el az éghajlatváltozásról és az azzal kapcsolatos feladatokról. E dokumentumok alapján azóta nagyszámú uniós jogszabályt javasoltak, fogadtak el és léptettek hatályba.

A tanulmány **aktualitását** különösen az adja, hogy a 2020 decemberében az Európai Tanács által a 2021 és 2027 közötti időszakra jóváhagyott uniós költségvetés (Multiannual Financial Framework – MFF)¹ és a koronavírus-válság következményeinek enyhítésére hivatott Next Generation EU (NGEU) program hozzá kíván járulni a zöld megállapodás célkitűzéseinek az érvényesítéséhez. Az MFF és az NGEU pénzügyi forrásai hosszú időn keresztül nagymértékben hozzájárulhatnak a tagállamok gazdasági fejlődéséhez, azon belül különösen a zöld gazdaságba történő átmenetéhez. A tanulmány ezekre a területekre koncentrálna, a zöld megállapodást döntően ebben a kontextusban tárgyalja.

A jelentés műfaja jövőorientált hatástanulmány, amelynek **kiindulópontját** a témára vonatkozó uniós dokumentumok képezik, **középpontjában** pedig a makrogazdasági összefüggések, a témából és a statisztikai nyomon követésből adódó lehetőségek és korlátok figyelembe vételével kvantitatív és kvalitatív jellegű feltárása áll. A közösségi dokumentumok (stratégiák, a 2021 és a 2027 közötti időszakra vonatkozó közös költségvetés és a Next Generation EU helyreállítási alap sarokszámai, a végrehajtással kapcsolatos jogszabályok stb.) nagymértékben meghatározták a tanulmányt megalapozó **kutatás kereteit** mind az Európai Unió, mind Magyarország vonatkozásában. Ebből következően az egyes fejezetek a releváns uniós joganyag és az ahhoz kapcsolódó dokumentumok áttekintésével és értelmezésével kezdődnek. Ezzel támpontokat kívántunk adni a Költségvetési Tanácsnak a meglehetősen bonyolult és összetett releváns uniós joganyagban való eligazodáshoz, az egyes jogszabályok közötti összefüggések megértéséhez. A kutatás, illetve az annak eredményeit közlő jelen tanulmány végső soron azt vizsgálta, hogy a klímapolitikai célkitűzésekkel milyen **új típusú, környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot eredményező növekedési-fejlődési modell, illetve stratégia** áll összhangban az EU-ban és Magyarországon.

¹ A továbbiakban az uniós költségvetés, a többéves pénzügyi keret és az MFF kifejezéseket egymás szinonimájaként használjuk.

Az alkalmazott **kutatási módszer** kevert, azaz **kvalitatív** elemzésből (irodalomkutatás: a témára vonatkozó szakirodalmi források összegyűjtése, rendszerezése, kritikai elemzése és kommentálása, majd következtetések levonása) és **kvantitatív vizsgálatból** (statisztikai adatok értelmezése és elemzése) áll.

A kutatás, illetve a **tanulmány felépítését** meghatározták a megrendelő szempontjai, követelményei, amelyeket igyekeztünk érvényesíteni. Az **első fejezet** az európai zöld megállapodás előzményeit, az ahhoz vezető utat, majd magát a zöld megállapodást tekinti át és értékeli hivatalos uniós jogszabályok, dokumentumok és szakértői tanulmányok alapján. A **második fejezet** a zöld fenntarthatósági szempontok érvényesülését vizsgálja az EU 2014 és 2020 közötti időszakot átfogó költségvetésében. A **harmadik fejezet** a zöld költségvetés súlyát és fő területeit térképezi fel néhány európai uniós tagállamban. A **negyedik fejezet** a zöld törekvések helyének és szerepének az elemzése Magyarország gazdaság-, fejlesztés- és fiskális politikájában. Az **ötödik fejezet** tárgya a zöld megállapodásnak a 2021 és 2027 közötti uniós költségvetésre gyakorolt hatásainak elemzése, a **hatodik fejezet** a helyreállítási programnak a zöld megállapodás végrehajtásában betöltött/betölthető szerepét tekinti át. A tanulmányt az összefoglalást és a következtetéseket tartalmazó fejezet, a statisztikai táblázatokat tartalmazó függelék, a hivatkozások jegyzéke és a betűszavak listája zárja.

A tanulmány megírásakor arra törekedtünk, hogy az egyes fejezetek önmagukban is érthetők legyenek, megállják a helyüket. Ebből adódóan lehetnek átfedések az egyes fejezetek között annak ellenére, hogy mindent megtettünk azok elkerülésére.

A téma kutatása során vált egyértelművé, hogy a tanulmány **súlyponti részét az 1., az 5. és a 6. fejezet** alkotja, míg a 2., a 3. és a 4. fejezet súlya és jelentősége az említettekhez képest csekélyebb. Az 1. fejezet történelmi visszatekintés segítségével és a zöld megállapodáshoz kapcsolódó fogalmak, alkotóelemek és a közöttük lévő összefüggések bemutatásával alapozta meg a rákövetkező fejezeteket. Az 5. és a 6. fejezet a zöld megállapodás és a Fenntartható Európa beruházási terv kontextusában, komplex megközelítésben elemzi az MMF- és az NGEU-csomagot, kiemelve a releváns magyar vonatkozásokat.

Az anyagban szövegekzi hivatkozásokat alkalmaztunk a tanulmány végén található szakirodalmi forrásokra (érdemi elemzéseket tartalmazó szakirodalmi források, illetve jogszabályok és más hivatalos dokumentumok bontásban). Lábjegyzetek formájában, az elérési út feltüntetésével jelöltünk meg olyan online forrásokat, amelyek a mondanivaló megértését elősegítő tényszerű vagy számszerű információkat tartalmaznak.

A megrendelő által elfogadott tematika 3. és 4. pontját (a zöld költségvetés súlya és főbb területei az EU-tagállamokban, illetve a Covid-19 járvány hozott-e változást ezeken a területeken) a jelen tanulmány 3. fejezetébe építettük be.

1. Múltbeli trendek az uniós zöldpolitikában

Ez a fejezet terjedelmi okokból a teljesség igénye nélkül ad áttekintést a zöld megállapodás fontosabb előzményeiről, az ahhoz vezető út fontosabb mérföldköveiről, majd bemutatja magát a zöld megállapodást. Az áttekintésből kitűnik, hogy az EU éghajlat- és környezetpolitikáját az egyes elemek egymásra épülésén és kiteljesedésén alapuló szerves fejlődés jellemzi.

1.1. *A zöld megállapodás előzményei, az ahhoz vezető út*

Az Európai Unió jogelődjének, az Európai Közösségnek a **klímapolitikája** környezeti politikaként indult, ami idővel mind átfogóbbá és komplexebbé vált. **Jogi alapját** az 1987-ben hatályosult új alapszerződés, az **egységes európai okmány** teremtette meg, amely átvette és kiegészítette az 1957. március 25-én aláírt és 1958. január 1-jén hatályba lépett római szerződéseket. A kiegészítések egy része a környezetre vonatkozó rendelkezés volt. Az egységes európai okmány lehetővé tette, hogy a Tanács és a Parlament minősített többségi szavazással, rendes jogalkotási folyamatban hozzon a környezettel kapcsolatos jogszabályokat. Ez a jogalkotási keretrendszer is hozzájárult a levegő minőségére, a vízre, a hulladékokra és a biodiverzításra vonatkozó, közel átfogó közösségi joganyag létrejöttéhez (Delbeke – Vis, 2016:9).

Az Európai Unió működéséről szóló – jelenleg hatályos – szerződés 191. cikke és 192. cikke (1) bekezdése szerint az Európai Unió környezetpolitikája hozzájárul a környezet minőségének megőrzéséhez, védelméhez és javításához; az emberi egészség védelméhez; a természeti erőforrások körültekintő és ésszerű hasznosításához, a regionális vagy világméretű környezeti problémák leküzdéséhez, és különösen az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló intézkedések ösztönzéséhez nemzetközi szinten.

Az **uniós klíma- vagy éghajlatpolitika kezdetét** 1990-re teszik, amikor az Európai Tanács az **ENSZ** éghajlatváltozási keretegyezményére (United Nation Framework Convention on Climate Change – UNFCCC) való felkészülés részeként megvitatta a világszervezet égisze alatt működő Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC) jelentésének összefoglalását. Ez a tény önmagában is utal arra, hogy az uniós klímapolitika kezdettől fogva szélesebb **nemzetközi, multilaterális keretekbe ágyazódott.**²

A jelentéstől elválaszthatatlanul irányozta elő 1990. júniusi ülésén az Európai Tanács az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának az 1990. évi szinten történő stabilizálását 2000-ig az Európai Közösségben (European Council, 1990). Az Európai Tanács politikai állásfoglalása nem tartalmazta, hogy a közösségi intézmények és a tagállamok milyen eszközök segítségével valósítsák meg a kitűzött célt. Az európai tanácsi állásfoglalás után vita bontakozott ki a célok érvényre juttatását lehetővé tevő közös és

² Ez az áttekintés egészen 2014-ig Delbeke – Vis (2016) anyagának szerkezetét követi azon alapul. .

közösségi politikákról. Ebben az időszakban formálódott ki a klímapolitika jelenleg is érvényes (bár időközben kibővült) **három területe vagy pillére**:

- az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése,
- a megújuló energiaforrások ösztönzése és
- az energiahatékonyság fokozása.

Az ÜHG-kibocsátás mérséklése érdekében 1992-ben előirányzott közösségi széndioxid- és energiaadó bevezetését a tagállamok egy csoportja az Egyesült Királyság vezetésével megakadályozta. Sikertült viszont néhány „puhább” eszközt elfogadtatni az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások terén.

Az 1991-ben indított **SAVE-program** (Specific Actions for Vigorous Energy Efficiency) energiahatékonysági politikát és intézkedéseket irányzott elő (Council, 1991). Ehhez kapcsolódott 1992-ben a vízforralókra, a háztartási hűtőgépekre és fagyasztókra vonatkozó közös standardok bevezetése. Ezen túlmenően egységes címkézést vezettek be a háztartási elektromos gépekre, ami lehetővé tette az egyes berendezések energiafogyasztásának összehasonlítását.

Az 1993-tól hatályos **SAVE-irányelv** (Council, 1993b) megkövetelte a tagállamoktól az üvegházhatású gázok kibocsátásának további korlátozását olyan intézkedések révén, mint a nagy energiafogyasztó vállalatok energiaauditja és az új épületek hőszigetelése. Az irányelv nem határozott meg számszerűsített célkitűzéseket, a végrehajtást pedig a tagállamokra bízta.

Az **ALTENER-program** (Council, 1993a) keretében a megújuló energia ösztönzésére 1993-ban indikatív célokat határoztak meg, amelyeket a tagállamoknak is ajánlott volt beépíteni a nemzeti politikáikba. A megújuló energia részesedését 2005-ben 8%-ra kívánták emelni az energiakínálatban, a bioüzemanyagokét pedig 5%-ra a közúti üzemanyagfelhasználásban. A programhoz kapcsolt alapról a megújuló energia elterjedését szolgáló intézkedéseket lehetett finanszírozni.

A Tanács **93/389/EGK határozata** (Council, 1993) a széndioxid és egyéb üvegházhatást okozó gázok Közösségen belüli kibocsátásának ellenőrzését szolgáló rendszerről lehetővé tette a tagállamok ÜHG-kibocsátás csökkentésének figyelemmel kísérését. Az 1990-es évek elején bekövetkezett kibocsátáscsökkenés nem a hatékony klímapolitikára, hanem a német egységre (a volt NDK környezetszennyező iparágainak a leépítése) és a brit földgáztermelés és -felhasználás felfutására (ezzel párhuzamosan a környezetet jobban terhelő szén visszaszorulására) volt visszavezethető.

Az 1997. decemberi kiotói klímacsúcson az Európai Közösség az 1990. évi szinthez képest hat ÜHG-fajta kibocsátásnak 8%-os mérséklésére vállalt kötelezettséget 2008-2012-ig. A kiotói jegyzőkönyv a kibocsátáscsökkentési célok érvényesítését piaci mechanizmusok segítségével kívánta elérni. Néhány kivételtől eltekintve az 1990-es évek utolsó harmadában nem volt lényeges előrelépés az EK-ban kiotói ügyekben.

2000-ben indították el a 2004-ig tartó **első európai környezetváltozási programot** (European Climate Change Programme – ECCP) azzal a céllal, hogy egyrészt térképezze fel az ÜHG-kibocsátás csökkentése szempontjából szóba jöhető szakpolitika-területeket és eszközöket, másrészt dolgozzon ki közös és koordinált stratégiákat a kiotói célok elérésére. Ennek eredménye volt az európai **kibocsátáskereskedelmi rendszer** (Emissions Trading Scheme – ETS), amely mindegyik tagállamban felső határértéket írt elő az erőművek és az iparágak számára, valamint javaslatokat tett és kommunikált az energetikai minősítésre, a bioüzemanyagok és a kapcsolt energia termelésére. A megújuló villamosenergia irányelv indikatív célokat tűzött ki a tagállamok számára a megújulók részesedésére a villamosenergia-termelésben.

A 2005-ben indított **második európai környezetváltozási program** keretében további költséghatékony megoldásokat dolgoztak ki az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésre, amelyek szinergiát voltak hivatottak teremteni az EU lisszaboni stratégiája céljaival (a gazdasági növekedési ötem gyorsítása és munkahelyteremtés).

Az Európai Tanács 2007 márciusában fogadta el az úgynevezett 3x20 célt, amely szerint 2020-ig 20%-kal kell mérsékelni a ÜHG-kibocsátást, 20%-ra növelni a megújuló energia részesedését és 20%-kal kell javítani az energia-hatékonyságot (European Council, 2007). E célok elérése érdekében kezdeményezte az Európai Bizottság 2008-ban a **klíma- és energiacsomagot**. Ennek elemei az alábbiak voltak:

- Felülvizsgált kibocsátáskereskedelmi irányelv (ETS) egységes uniós felső korláttal a harmadik allokációs időszakra (2013–2020). (European Communities, 2009)
- Az erőfeszítések megosztásáról szóló határozat (Effort Sharing Decision – ESD), amely nemzeti csökkentési célokat vezetett be valamennyi tagállam nem ETS-ágazatai számára.
- A megújuló energiáról szóló irányelv (Renewable Energy Directive – RED), amely a villamos energia, a fűtés/hűtés, valamint a közlekedés-szállítás terén fektetett le tagállami célkitűzéseket.
- A szén-dioxid-leválasztásról és -tárolásról szóló irányelv (Carbon Capture and Storage – CCS).
- Elfogadták még az üzemanyag-minőségről szóló irányelvet és a személygépkocsikra vonatkozó széndioxidkibocsátási teljesítményszabványok normáit.

Konkrét intézkedések formájában az **energiahatékonyság** nem volt a klíma- és energiacsomag része, ehelyett azt közvetett módon: adóügyi lépésekkel és standardok segítségével kívánták ösztönözni. 2012 óta egyébként az energiahatékonysági irányelv képezi a az energiahatékonyság ösztönzésének közös keretrendszerét.

Az ÜHG-kibocsátás visszafogását illetően a kibocsátáskereskedelmi irányelvet továbbfejlesztették. A minden tagállamra vonatkozó nemzeti kibocsátási plafonok felől

elmozdulás történt az uniós szintű felé, ezáltal meghatározott gazdasági ágazatokban bizonyos nemzeti ellenőrző kompetenciák kikerültek a tagállamok fennhatósága alól.

A klíma- és energiacsomagban a bioüzemanyag irányelvet beolvasztották a megújuló villamosenergia irányelvbe. Ez utóbbi kötelező erővel határozta meg a nemzeti megújulóenergia-célkitűzéseket a végső energiefelhasználásban való részesedés alapján, és belevette a megújuló energiát a fűtésbe és a hűtésbe. A 2030-ra célul tűzött keret azonban arra enged következtetni, hogy a szakpolitika fejlesztése nem feltétlenül jelenti a szigorúbb megoldások felé történő elmozdulást. A megújuló energiára vonatkozó, 2030-ra kitűzött cél csak az EU szintjén kötelező. Megengedi a tagállamoknak, hogy meghatározzák a maguk indikatív célkitűzéseit.

Az Európai Bizottság 2011-ben elfogadta az **Erőforrás-hatékony Európa – Az Európa 2020 stratégia keretébe illeszkedő kiemelt kezdeményezés** elnevezésű dokumentumot (Európai Bizottság, 2011a). E kiemelt kezdeményezés általános célja az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és erőforrás-hatékony gazdaság irányába való átmenet támogatása érdekében olyan politikai keret létrehozása, amely lehetővé teszi az erőforrások felhasználásának csökkentését és a gazdasági hatékonyság fokozását, új gazdasági növekedési lehetőségek feltárását, az innováció és a versenyképesség javítását és a legfontosabb erőforrásokkal való ellátás biztonságát. Miként az a kezdeményezés címéből is kitűnik, a kezdeményezést tágabb stratégiai keretbe integrálták. A kezdeményezés középpontjában a szinergiák kiaknázása mellett az erőforráshatékonyság szakpolitikákba való beépítése állt, megvalósítási ütemtervvel.

A Bizottság szintén 2011-ben tette közzé az **alacsony szén-dioxid-kibocsátású, versenyképes gazdaság 2050-ig történő megvalósításának ütemtervét** (Európai Bizottság, 2011b). Ennek értelmében a teljes ÜHG-kibocsátás 2050-re 80 és 95%-ra történő csökkentése akkor érhető el, ha az 1990. évi szintekhez képest 2030-ra 40%-kal, 2050-re pedig 80%-kal csökkent az üvegházhatást okozó gázok globális szintű kibocsátása. Ehhez kíván intézkedéseivel hozzájárulni az európai Unió.

Az Európai Tanács 2014 októberében határozott a 2030-ra vonatkozó keretrendszeréről (European Council, 2014). Ennek értelmében az EU 2030-ig tartó időszakra vonatkozó **éghajlat- és energiapolitikai keretének** alapja négy fő integrációs szintű cél, amelyek jelenleg a következők:

- az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 40 %-os kötelező csökkentése 2030-ig az 1990. évi szinthez képest,
- az energiahatékonyság 2030-ig legalább 35,2%-os javítása, mint irányadó cél, amely a 30 %-os szint elérése érdekében 2020-ig felülvizsgálandó,
- a megújuló energia legalább 32%-os részarányának elérése az EU energiefogyasztásában. E cél elérése uniós szinten kötelező, amit a tagállamok hozzájárulásain keresztül valósítanak meg.
- a villamosenergia-hálózatok összeköttetésére vonatkozó legalább 15 %-os cél, illetve
- e tekintetben az Európai Tanács által vagy az Európai Parlament és a Tanács által 2030-ra vonatkozóan a későbbiekben elfogadott bármely cél.

A 2030. évi 40%-os üvegházterhelési célkitűzést továbbra is két részre bontva kezelik: az ETS-szektorokban 43%-os, az azon kívüliekben 30%-os csökkentést irányoztak elő. A nem ETS-szektorokban kötelező tagállami célokat írtak elő. Az ETS- és a nem ETS-szektorokra vonatkozó új célértékeket törvénybe kell foglalni, ami szükségessé teszi az ETS-irányelv reformját és új ESD-határozat elfogadását, amely felosztja az uniós szintű nem ETS-célkitűzéseket a tagállamok között. 2014 januárjában az Európai Bizottság előterjesztett egy javaslatot az uniós ETS reformjáról, amely egy piaci stabilizáló tartalék bevezetésére összpontosított.

Részben kapcsolódik a zöld megállapodás előzményeihez a 2015-ben kezdeményezett **energiaunió** (Európai Bizottság, 2015). A deklarált cél értelmében a tagállamok arra törekednek, hogy az energiaunió hosszú távon fenntartható, karbonszegény és éghajlatbarát gazdasággá váljon, ami összefüggésbe hozható a zöldgazdasággal. Az energiaunió öt, az energiabiztonság, a fenntarthatóság és a versenyképesség növeléséhez hozzájáruló, egymást kölcsönösen erősítő és egymással szorosan összefüggő dimenziója van. Ezek a következők:

- energiabiztonság, szolidaritás és bizalom,
- teljesen integrált európai energiapiac,
- a kereslet csökkentését elősegítő energiahatékonyság (az épületek energiahatékonyságának javítása, energiahatékony, karbonszegény közlekedési ágazat),
- a gazdaság dekarbonizációja (éghajlatpolitika, megújuló energia),
- kutatás, innováció és versenyképesség.

E dimenziók közül az energiahatékonyság és a gazdaság dekarbonizációja van fedésben azokkal a területekkel, amelyekre a zöld megállapodás is kiterjed. Az energiaunió megvalósításához szükséges intézkedéseket 15 pontban foglalta össze a dokumentum.

A **2030-ig** terjedő időszakra vonatkozó **célkitűzéseket** és az azok elérését célzó **eszközöket és mechanizmusokat** tartalmazza az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló **2018/1999/EU rendelet**, amely a korábbi releváns jogszabályokat is aktualizálta (Európai Unió Tanácsa, 2018). A 77 oldalas és 59 cikkből álló jogszabály egyik leglényegesebb rendelkezése szerint minden tagállam 2019. december 31-ig, majd 2029. január 1-jéig, azt követően pedig minden tizedik évben meghatározott követelmények alapján készített **integrált nemzeti energia- és klímatervet** (National Climate and Energy Plan – NCEP) köteles benyújtani a Bizottságnak. Az első terv időhorizontja a 2021 és 2030 közötti időszak. A tervek tartalmát nyolc pontban határozta meg a rendelet:

- az integrált nemzeti energia- és klímatervek létrehozása során követett eljárás, nemzeti célok és hozzájárulás bemutatása,
- az energiaunió egyes dimenzióival kapcsolatos célok és hozzájárulások érvényesítéséhez szükséges eszközök leírása,
- az energiaunió öt dimenziójával kapcsolatos jelenlegi helyzet bemutatása,

- a megújuló energiával és az energiahatékonysággal kapcsolatos jelenlegi helyzet bemutatása,
- a szakpolitikák és intézkedések hatásainak értékelése,
- az energiaunió öt dimenziójához kapcsolódó versenyképességre irányulóan tervezett szakpolitikák és intézkedések hatásainak általános értékelése;
- a jogszabály mellékletében szereplő követelmények teljesítése.

E háttér és előfutárok mellett került sor a zöld megállapodás előkészítésére.

1.2. A zöld megállapodás

A zöld megállapodás létrejöttének, céljainak és alkotórészeinek az áttekintése előtt célszerű tisztázni a **zöldgazdaság** (green economy) fogalmát.³ Ez a legtöbb hivatalos európai uniós dokumentumban előfordul, a legkülönbözőbb kontextusokban (a zöldgazdaság jellemzői, alkotóelemei, a zöldgazdaságra való áttérés stb.).

Az ENSZ Környezetprogramja (United Nations Environment Programme – UNEP) meghatározása szerint „Egy **zöldgazdaság** alacsony széntartalmúként, erőforráshatékonyként és társadalmilag befogadóként definiálható. Egy zöldgazdaságban a foglalkoztatottság és a jövedelem növekedésének hajtóerejét olyan gazdasági tevékenységekbe, infrastruktúrába és eszközökbe történő irányuló köz- és magánberuházások képezik, amelyek lehetővé teszik a széndioxidkibocsátás és a szennyezés csökkentését, az energia- és erőforráshatékonyság fokozását és a biodiverzitás és az ökoszisztéma szolgáltatásai veszteségeinek a megakadályozását.”⁴ Fontos megjegyezni, hogy az idézett ENSZ-forrás szerint a zöldgazdaság fogalma nem helyettesíti a **fenntartható fejlődés** fogalmát, hanem más megvilágításban, más fókusszal tárgyalja azt. Az uniós dokumentumokban használt zöldgazdaság fogalom megfelel a fenti jelentésnek.

A zöld megállapodás közvetlen előzményének tekinthető az **Európai Parlament** 2019. március 14-i, **éghajlatváltozásról szóló állásfoglalása**, amelyben jóváhagyta az EU azon célkitűzését, hogy 2050-re elérje a nulla nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátást (Európai Parlament, 2019a). A 2019. november 28-i állásfoglalásaiban a Parlament megerősítette, hogy az EU-nak globális játékosként, a világ többi vezető gazdaságával együtt törekednie kell az üvegházhatású gázok kibocsátása nulla nettó szintjének leghamarabb, de legkésőbb 2050-ig történő elérésére (Európai Parlament, 2019b).

A beiktatása előtt a hivatalba lépő bizottsági kollégium számára készített iránymutatások első, **Európai zöld irányvonal** című fejezete vázolta Ursula von der

³ Egy kis szemantikai kitérő: egy megközelítésben amíg a zöld gazdaság (különírva) „a jelenlegi környezetkárosító folyamatok zöld látszatának kialakítására, a zöldre festésre vonatkozik,” addig a zöldgazdaság (egybeírva) mindazon gazdasági tevékenységekre utal, amelyek a fenntarthatósággal szembeni követelményeket érvényesítik, azaz nem károsítják a környezetet. Forrás: <https://eionet.kormany.hu/zold-gazdasag-vagy-zoldgazdasag>

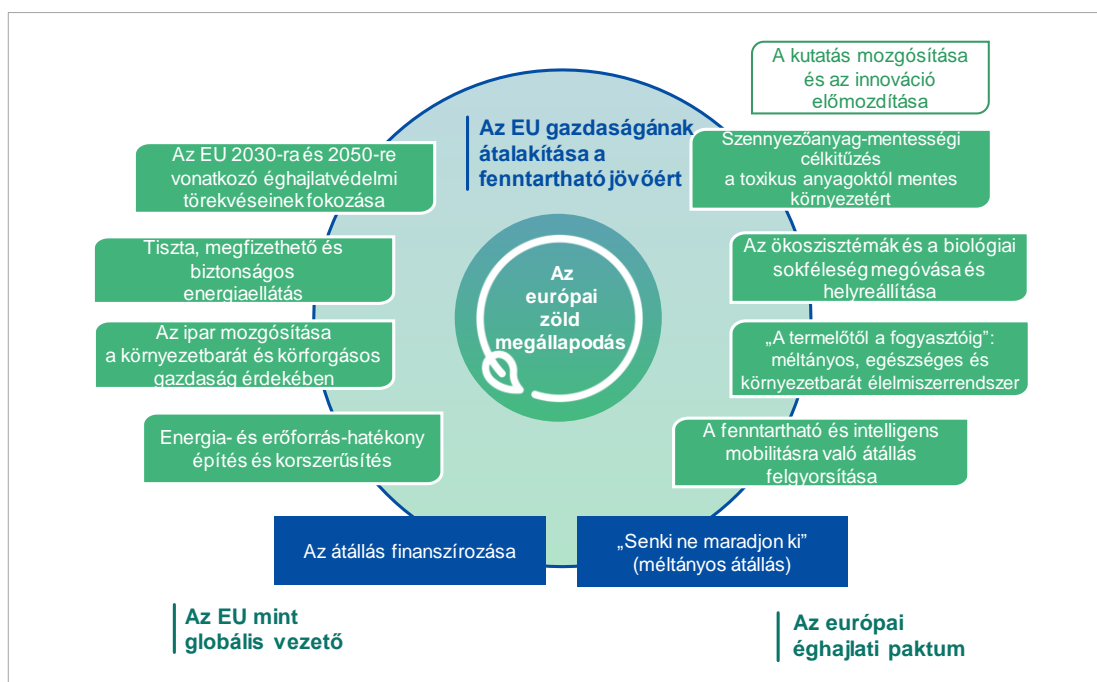
⁴ <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>

Leyen megválasztott elnök környezetével és környezetpolitikával kapcsolatos nézeteit (Von der Leyen, 2019). Ebben helyt kaptak az európai parlamenti állásfoglalások bizonyos részei is.

A Bizottság 2019. december 11-i közleménye az **európai zöld megállapodásról** (Európai Bizottság, 2019) vázolta a célkitűzéseket és a fontosabb szakpolitikákkal szembeni követelményeket. Kiemelte a fenntarthatóság érvényesítésének szükségességét minden uniós szakpolitikai területen (beruházás-finanszírozás, költségvetés, kutatás-fejlesztés és innováció, oktatás-képzés és jogalkotás). Az EU nemzetközi pozíciójából kiindulva a zöld megállapodást globális kontextusba helyezve értelmezte. A Bizottság emellett ütemtervet is közölt a javasolt intézkedésekre. A zöld megállapodás elemeit az 1. ábra mutatja be.

1. ábra

A zöld megállapodás elemei

Forrás: Európai Bizottság (2019:3)

A bizottsági közlemény alapozta meg az **Európai Tanács** 2019. december 12-i brüsszeli értekezletén az éghajlatváltozásról elfogadott **következtetéseit** (Európai Tanács, 2019). Az Európai Tanács többek között jóváhagyta azt a célkitűzést, hogy az EU a Párizsi Megállapodásban kitűzött célokkal összhangban 2050-re klímasemleges legyen. Az Európai Tanács támogatta az **Európai Beruházási Bank** azon célkitűzését, hogy a 2021 és 2030 közötti időszakban **1 billió euró** összegben az éghajlat-politikára és a környezeti fenntarthatóságra irányuló beruházást támogasson. Az Európai Tanács üdvözölte az Európai Bizottság azon elképzelését, amely szerint tervezett javaslataiban célul fogja kitűzni 100 milliárd euró összegű beruházás elősegítését a kidolgozásra kerülő

méltányos átállást támogató mechanizmuson keresztül. Az **Európai Parlament** az európai zöld megállapodásról szóló 2020. január 15-i **állásfoglalásában** támogatta a klímasemleges társadalom legkésőbb 2050-ig történő megvalósítását.

Az **Európai Tanács 2020. júliusi ülésén** elfogadta a koronavírus-járvány negatív gazdasági következményeinek ellensúlyozására hivatott **Next Generation EU** elnevezésű helyreállítási terv és az EU 2021 és 2027 közötti időszakra szóló **többéves pénzügyi kerete**, azaz a közös költségvetése (**MFF**) sarokszámait.

Az **Európai Tanács 2020. december 10-11-i ülésén** jóváhagyta azt a kötelező uniós célkitűzést, amely szerint az üvegházhatású gázok kibocsátást 2030-ra az 1990. évi szinthez képest legalább **55%-kal kell csökkenteni** az EU-ban (Európai Tanács, 2020b), és felhatalmazta a társjogalkotókat, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket e célkitűzés érvényre juttatására.

Az éghajlatvédelmi törekvések elő kell mozdítaniuk a **fenntartható gazdasági növekedést és a munkahelyteremtést**. A 2030-ra vonatkozó célkitűzést az EU versenyképessége megőrzésének, a tagállamok eltérő indulási körülményeinek és kibocsátási potenciáljának és eddigi erőfeszítéseinek a figyelembe vételével kell teljesíteni.

Az Európai Tanács szükségesnek tartotta a magántőke és közfinanszírozás mozgósítását a beruházási igények fedezésére. Ebbe beletartozik az MFF/NGEU-csomag: az általa finanszírozott összes szakpolitikába és programba be kell építeni az éghajlatpolitikai intézkedéseket. Az MFF és az NGEU összes kiadásának **30%-át éghajlatpolitikai célok** megvalósítására kell fordítani, konkrét célértékek megjelenítésével. A Bizottságnak legkésőbb 2021 júniusáig elő kell terjesztenie az uniós **zöldkötvény-standardra** vonatkozó javaslatát.

Az MFF-fel és az NGEU-val összefüggésben az Európai Tanács részletesen foglalkozott az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló rendeletervezettel, az azzal szembeni követelményekkel.

A megállapodás a globális és európai éghajlatváltozásra és a környezet romlására mint kihívásra adandó uniós válasznak tekinthető. A válasz új uniós gazdasági növekedési stratégiát feltételez, amelynek segítségével az integrációt modern, erőforráshatékony, fenntarthatóbb és versenyképesebb gazdasággá lehet tenni. A zöld megállapodás az EU nemzetközi gazdaságipozícióinak az erősítését és szolgálhatja.

A zöld megállapodás több részből tevődik össze. Az első a célkitűzések megvalósítására vonatkozó bizottsági **rendelettervezet**, amely nagymértékben támaszkodik az európai tanácsi állásfoglalásokra, és amelynek főbb elemei a következők (Európai Bizottság, 2019e).

- A klímasemlegességi célkitűzés meghatározása (az ÜHG-kibocsátást és elnyelést 2050-ig egyensúlyba kell hozni, amihez uniós és tagállami szintű intézkedéseket dolgoznak ki).
- Felülvizsgálják a korábbi klímasemlegességi célértékeket és áttekintik az 1990. évi szinthez számított, 2030-ig megvalósítandó 50-55%-os új célérték teljesítésének lehetőségeit.
- A Bizottság 10 tényező (költséghatékonyság és gazdaságosság, versenyképesség, rendelkezésre álló legjobb technológia, beruházások stb.) figyelembe vételével meghatározza a teljesítési pályát.
- A tagállamok alkalmazkodási stratégiákat és terveket dolgoznak ki.
- A 2018/1999/EU rendeletnek az új körülményekhez történő igazítása, módosítása.

A fenti célkitűzések megvalósítását hivatott előmozdítani a **Fenntartható Európa beruházási terv**, amely a **zöld megállapodás beruházási pillére**, és a következő tíz év alatt **legalább** 1 billió eurót szándékozik mozgósítani fenntartható beruházásokra (Európai Bizottság, 2020a). Ennek az összegnek a forrása a **többéves pénzügyi keret** és az általa mozgósított finanszírozás. Ehhez kapcsolódik egy további forrás: az **Európai Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz** (Recovery and Resilience Facility – RRF), amely az NGEU központi eleme.

A fenti áttekintésből is részben kivehető, de itt is hangsúlyozzuk, hogy az EU környezeti politikáját (az autonóm mozgások mellett) kiemelkedő mértékben befolyásolták **globális tényezők**, így az ENSZ égisze alatt született különféle környezetvédelemmel kapcsolatos multilaterális egyezmények,⁵ amelyekhez az EU és jogelődje nemzetközi jogalanyként, majd később önálló jogi személyként csatlakozott, és amelyek kijelölték a programok, a politikák és a jogalkotás fő irányait és tartalmát mind az integráció, mind a tagállamok szintjén. Az uniós intézmények az integrációs együttműködés sajátosságaihoz igazodva egyrészt átvették (az esetek jelentős részében ráadásul szigorították) a multilaterális egyezmények célkitűzéseit, másrészt operacionalizálták azokat.

Az EU jelentősége abban foglalható össze, hogy intézményeire és együttműködési mechanizmusaira támaszkodva intézményei a nemzetközi jog lehetőségeihez képest nagyobb mozgástérrel rendelkeztek, illetve rendelkeznek a **kitűzött globális és regionális célok végrehajtásának** lehetővé tételében, előmozdításában és esetenként **kikényszerítésében**. Ez különösen annak fényében érdemel figyelmet, hogy a környezetre vonatkozó multilaterális egyezményekhez az uniós tagállamok is csatlakoztak.

Bár ennek igazolása további kutatást igényel, feltételezhető, hogy az EU egy fajta **fegyelmező erő** szerepet töltött, illetve tölt be, szűkítette (de nem szüntette meg) a potyautas magatartás lehetőségeit, az integráció nélkül, közösen elfogadott szabályok

⁵ Az EU szerződéseinek listája, amely sokkal bővebb a jelen tanulmány témájánál, ezen a linken tekinthető meg. https://ec.europa.eu/environment/international_issues/agreements_en.htm

nélkül a tagállamok egy része valószínűleg kevesebb erőfeszítést tett volna a környezeti célok elérése érdekében. Ebben az értelemben az EU közvetítő és **katalizátor szerepet** játszott és játszik a globális környezeti célok meghatározott részének a lefordításában és végrehajtásában. Ez lehet többek között a magyarázata annak, hogy az utóbbi másfél-két évtizedben az EU-tagállamok környezeti politikáit, jogszabályait, teljesítménymutatóinak alakulását kiemelkedő mértékben határozta meg a releváns uniós joganyag.

Az EU-hoz hasonló nemzetek feletti regionális intézmények hiányának következményeire **negatív ellenpéldaként** hozható fel több más kívülálló ország (így az USA, Kína, Kanada és Oroszország) multilaterális környezeti megállapodásokhoz való ellentmondásos viszonya, a vállalatok gyakran alacsonyabb színvonalra. **Pozitív ellenpélda** lehet a teljesség igénye nélkül Dánia, Svájc és Svédország, ahol a természeti erőforrások viszonylagos szűkössége miatt, illetve a nemzetközi összehasonlításban magas gazdasági fejlettségre és a társadalom környezettudatosságára támaszkodva nem volt szükség külső fegyelmező erőre, külső nyomás nélkül vagy csekélyebb külső nyomásra autonóm döntések révén is magas színvonalú környezeti politika honosodott meg.

A zöld megállapodás és előzményei áttekintéséből önmagában is jól kivehető, hogy az EU és jogelődei környezeti politikája kiemelkedő, időben növekvő szerepet játszott a tagállamok gazdaságfilozófiájának és szakpolitikáinak a formálásában.

2. A zöld fenntarthatósági szempontok érvényesülése az EU elmúlt hétéves költségvetésében és támogatáspolitikájában

Ebben a részben áttekintjük a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó közös költségvetés célkitűzéseit és a közös költségvetésből finanszírozott fejlesztéseket, megkíséreljük azonosítani a kiadási oldalon a zöld fenntarthatósági szempontokhoz kapcsolható tételeket. Mindebből következtetéseket vonunk le a zöld fenntarthatósági szempontok uniós szintű érvényesüléséről, a célok és a megvalósulás összhangjáról.

A 2014 és 2020 közötti európai uniós költségvetésre adatok 2019-ig állnak rendelkezésre. A zöld fenntarthatósági szempontok közvetlenül és közvetve jelennek meg a költségvetési kiadások között.⁶ Ami a **közvetlen megjelenítést** illeti, a közös költségvetés öt fő kiadási tétele közül a 2. Fenntartható növekedés, természeti erőforrások címszó alatt található a környezetpolitikával kapcsolatos elemek. A 2.04 **Környezetvédelmi és éghajlati politika (LIFE)** célja az EU környezet- és éghajlatpolitikája végrehajtásának és jogalkotásának javítása (Európai Unió Tanácsa, 2013). A program hozzá kívánt járulni az erőforráshatékony, alacsony széndioxidtartalmú és éghajlat-reziliens gazdaságba való átmenethez, a környezet minőségének védelméhez és javításához és a biodiverzitás-veszteség megfordításához. A LIFE hétéves összes költségvetése 3,456 milliárd euró volt. A program két külön költségvetésű alprogramból tevődött össze. Az **első alprogram** a LIFE Környezetvédelem alprogram, ennek három területe a következő volt:

- Természet és biodiverzitás (Erre irányozták elő a költségvetés minimálisan 55%-át),
- Környezet és erőforrás-hatékonyság,
- Környezetvédelmi irányítás és tájékoztatás.

A **második alprogram** a LIFE Éghajlat-politika alprogram volt a következő három területtel:

- Az éghajlatváltozás mérséklése,
- Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz,
- Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás.

Az előző költségvetési periódushoz képest **újdonosság** volt az agrártermelőknek nyújtott közvetlen kifizetések **30%-át környezeti célok teljesítéséhez** (környezetbarát gazdálkodásra vonatkozó feltételek) kívánták kötni, illetve kötötték (Európai Bizottság, 2011:9). Ezzel kívánták biztosítani a közös agrárpolitika hozzájárulását az uniós környezet- és éghajlatpolitikai célkitűzések megvalósításához.

A korábbiakhoz képest további új vonása volt a 2014 és 2020 közötti uniós költségvetésnek az, hogy a **környezet- és éghajlat-politikai prioritásokat** az összes jelentős uniós támogatási eszköz (a kohéziós, a mezőgazdasági, a tengerpolitikai és halászati, a kutatási és innovációs programok és a külső segélyprogramok) tekintetében

⁶ A táblázat innen tölthető le: https://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html

érvényre kívánta juttatni (Európai Bizottság, 2011:10). Összességében az éghajlatpolitikával kapcsolatos kiadások részesedését a más szakpolitikai területekről származó (a hatásvizsgálatok eredményétől is függő) hozzájárulásokkal együtt legalább **20%-ra** tervezték emelni (Európai Bizottság, 2011:10). E megközelítés segítségével tartották elkerülhetőnek a programok elburjánzását és minimalizálhatónak az adminisztratív terheket.

Ami a konkrét nagyságrendeket illeti, a számításaink a 2014 és 2019 közötti időszak adatain alapulnak, 2020. évi adatok nem állnak rendelkezésre, miközben a vizsgált költségvetési periódus 2020-ban fejeződött be. További torzító tényez az, hogy a 2014 és 2015. évi adatok az n+2 szabály értelmében tartalmazhatnak az előző költségvetési periódus terhére vállalt kifizetéseket, bár nem valószínű, hogy a mezőgazdasági termelőknek folyósított közvetlen kifizetések esetében ez jelentős nagyságrend lenne. A statisztikai nyomon követés e problémái ellenére az adatokból kivehetők a főbb nagyságrendi összefüggések.

A **LIFE program** keretében 2014 és 2019 között összesen 1820 millió euró kifizetés történt az uniós költségvetésből a tagállamoknak, ami az EU-28 összes kiadásának 0,24%-a. Az **agrártermelőknek folyósított közvetlen kifizetések** ugyanezen az időtávon 242 milliárd euróra rúgtak, ami az összes uniós költségvetési kiadás 32,1%-a. Ennek 30%-át kapcsolták környezeti célok teljesítéséhez, amiből 72,6 milliárd euró adódik, ez az összes költségvetési kiadás 9,6%-a. Feltételezzük, hogy a kedvezményezettek teljesítették a környezeti feltételeket, mert máskülönben nem kerülhetett volna sor a pénzek folyósítására.

Összességében 2014 és 2019 között az uniós költségvetési kiadások közel 10%-a jutott számszerűsíthető módon környezeti és éghajlatpolitikai prioritások érvényesítésre. Ezek között domináltak az agrártermelőknek juttatott közvetlen kifizetések, míg a LIFE programra fordított kiadások relatív súlya marginális volt. Mindehhez hozzáadódnak a közös költségvetés más sorain szereplő tételekhez kapcsolódó környezet- és éghajlatpolitikai kiadások. Ezek a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján nem számszerűsíthetők. Az uniós szakpolitikákra és programokra vonatkozó környezeti és éghajlatpolitikai prioritások teljesülése esetén **az uniós költségvetési kiadások további 10%-a juthatott nem számszerűsített környezeti és éghajlatpolitikai célokra.** Pontosabb képhez további mélyfúrás jellegű kutatásra van szükség, ami szétfeszítené jelen kutatási beszámoló tartalmi és terjedelmi kereteit.

Figyelmet érdemel, hogy a 2014 és 2020 közötti időszakban az Európai Számvevőszék szerint nagymértékben **felülbecsült** volt a Bizottság azon értékelése, amely szerint a költségvetési kiadások 19,7%-a szolgált klímacélokat. Ezt azzal magyarázták, hogy a klímával kapcsolatos kiadások korábbi nyomon követési módszertana miatt túlértékelt volt a közös agrárpolitika bizonyos elemeinek a hozzájárulása a klímaváltozás következményeinek a mérsékléséhez. Sőt fennállt a kockázata annak, hogy az agrár- és a kohéziós politikák bizonyos elemei éppen a klímaváltozás felgyorsításához járultak hozzá (Reininger, 2021:20).

Más szempontból értékelte a kérdés jelentőségét az a körülmény, hogy a 2014 és 2020 közötti költségvetési időszakban az Európai Stratégiai Beruházási Alap (ESBA) és az uniós kohéziós politikai alapok 70 milliárd eurót biztosítottak az energiaunióra vonatkozó stratégia végrehajtására (Európai Bizottság, 2019e). Fontos hangsúlyozni, hogy az energiaunió csak egy része (dekarbonizáció és energiahatékonyság) hozható közvetlen kapcsolatba az éghajlatpolitikával és környezettel.

Összefoglalásként megállapítható: annak ellenére, hogy nem volt kifejezett költségvetési prioritás, a rendelkezésre álló információk szerint a 2014 és 2020 közötti uniós MFF-ben viszonylag nagy súllyal szerepelt a környezetvédelem és az éghajlatpolitika. Ez többé-kevésbé összhangban volt azzal a hellyel, amelyet a környezet az általános gazdaságpolitikai prioritások között elfoglalt. Az uniós költségvetés nem utalt gyökeresen új típusú növekedési modellre és/vagy növekedési pályára, annak ellenére, hogy fontosnak tartották, az éghajlat- és a környezetpolitika nem épült be szervesen az integrációs és a tagállami szintű gazdaságpolitikákba, azok prioritásrendszerébe. Ugyanakkor már ebben az uniós költségvetési periódusban kezdett kirajzolódni a horizontális szakpolitikai megközelítés, azaz az, hogy a döntéshozók a közös költségvetés minden releváns kiadási sorában törekedtek a kifizetéseket környezeti kritériumok teljesítéséhez kötni.

A 2014 és 2020 közötti uniós költségvetés finanszírozásáról, azon belül a **saját források** növeléséről közösségi vagy nemzetek feletti adók formájában több javaslat született. Ezek közül az egyik legfontosabb a Lamassoure-jelentés (European Parliament, 2007) volt, amely a GNI-alapú hozzájárulások rendszerének kizárólagos fenntartását 2013-ig tartotta célszerűnek, 2014-től viszont egy olyan új rendszerre való áttérést tartotta szükségesnek, amely saját forrásokon alapul. A nemzetek feletti adókra vonatkozó konkrét elképzelések az alábbiak voltak (Osterloh et al., 2008):

- igazi hozzáadottérték-adó,
- jövedéki adók,
- üzemanyag-adó,
- a CO₂ kibocsátásra vonatkozó adó,
- kerozinadó,
- személyi jövedelemadó,
- társasági nyereségadó,
- pénzügyi tranzakciók megadóztatása,
- seigniorage bevételek megadóztatása,
- telekommunikációs szolgáltatások megadóztatása.

Ezek közül az üzemanyagadó, a széndioxid-kibocsátásra vonatkozó adó és a kerozinadó a közös költségvetés saját forrásainak a megteremtése mellett klímapolitikai és környezeti célok támogatására is alkalmas. Ebben a költségvetési periódusban a szakértők által javasolt egyik javasolt adót sem vezették be.

Érdekességként érdemes megemlíteni Vértés & Losoncz (2008) elképzelését, amely **európai uniós szintű üzemanyagadó** bevezetését támogatta. Ez abból indult ki, hogy a közlekedésben az EU-tagállamok olyan díjbeszedő rendszereket fejlesztenek, amelyekben a megtett távolsággal arányos út- és autópálya-használati díjat szednek be. Uniós szintű üzemanyagadó bevezetése esetén nem lenne szükség ezekre a beruházásokra. A javasolt üzemanyagadó eleget tesz annak a követelménynek, hogy a tehet legyen arányos a megtett úttal. Ezen túlmenően ez az üzemanyag-adó olyan adókat helyettesítene, amelyek begyűjtéséhez óriási beruházásokra van szükség, miközben az Európai Unió költségvetésének a finanszírozási forrásait is megteremtené. Ezek a kérdések a 2021 és 2027 közötti többéves pénzügyi keret tervezésekor is felvetődtek, amiről az 5. fejezetben lesz szó.

3. A zöld törekvések Magyarország és a tagállamok gazdaság-, fejlesztési és költségvetési politikájában

Az utóbbi évek tapasztalatai alapján a magyar költségvetési törvényekben kevés utalás történt a zöld gazdaságra, illetve környezetvédelemre az uniós programokra való hivatkozások nélkül. A 2010 és 2015 közötti időszakban 15 milliárd forint hazai éghajlatpolitikai és környezeti célú forrást találtunk, ami a Magyar Fejlesztési Bank lakossági energiatakarékosági hitelprogramja és panel plusz hitelprogramja keretében került elosztásra.

Az utóbbi években Magyarország gazdaság-, fejlesztési és költségvetési politikájában a zöld törekvések elsősorban az európai uniós támogatásokkal összefüggésben érvényesültek (1. táblázat). Ez is igazolja azt a más szakirodalmi források által is alátámasztott tapasztalatot, hogy az EU kiemelkedő szerepet játszott nagyszámú ország éghajlat- és környezeti politikája cél- és intézményrendszerének kialakításában és forrásfedezetének létrehozásában.

1. táblázat

Éghajlatpolitikai és környezeti célok az uniós operatív programokban (Forint)

	2017	2018	2019
GINOP - EU KKV Energia hitel (EUKIR)	4 131 671 202	22 368 897 150	11 816 550 615
GINOP – EU Lakóépületek energiahatékonysági és megújuló energiafelhasználási hitel (LHP)	567 055 539	7 814 965 643	15 809 091 672
GINOP - EU Megújuló energia épületenergetikai fejlesztések kombi (EUKIR)		55 899 701	712 710 926
VEKOP – EU Lakóépületek energiahatékonysági és megújuló energiafelhasználási hitel (LHP)	92 595 884	1 784 073 557	4 181 154 438
VEKOP - EU Vállalkozások megújuló energia épületenergetikai kombi KMO (EUKIR)			91 293 324
Végösszeg	4 791 322 625	32 023 836	32 610 800 975

Forrás: Magyarország központi költségvetési törvényei

A nagyságrendek számszerűsítéséhez a 2. fejezetben közöltekhez hasonlóan a 2014 és 2020 közötti MFF kötelezettségvállalásaira vonatkozó uniós táblázat adatai alapján a 2014 és 2019 közötti időszakra az éghajlatpolitikával és környezettel kapcsolatba hozható összegeket Magyarországra. Ezek szerint az agrártermelőknek járó közvetlen kifizetések 30%-a, amelyet környezeti követelmények teljesítéséhez kötnek, az összes forrás 7%-át tette ki, míg a LIFE programhoz kapcsolódók aránya 1% volt. Az uniós átlaghoz képest Magyarország esetében a LIFE program relatív súlya felül-, a közvetlen kifizetéseké alulreprezentált volt. Más kérdés, hogy az éghajlatpolitikai és környezeti célok minőségi értelemben hogyan teljesültek.

Nem csekély mértékben az uniós kezdeményezésekre jelentek meg a zöld törekvések a magyar fejlesztéspolitikában. Az uniós intézmények célja a nettó klímasemlegesség elérése az EU szintjén 2050-ig. A magyar nemzeti energia- és klímaterv szerint ennek a célnak az eléréséhez a villamosenergia-termelés karbonsemlegességét kell elérni a földgázfelhasználás kiváltásával és a közlekedés elektromos alapokra való helyezésével. Ennek a beruházási igénye mintegy 50.000 milliárd forint (Innovációs és Technológiai Minisztérium 2019). A kormány szerint ez a cél az uniós hozzájárulásokkal érhető el.

Az Európai Tanács által 2014 októberében elfogadott **éghajlat- és energiapolitikai keretének célkitűzésével** összhangban a magyar kormány is **az üvegházhatású gázok kibocsátásának** legalább 40%-os csökkentését irányozta elő 2030-ig. A kormány a dekarbonizáció jegyében a lignit-tüzelésű **Mátrai Erőmű** alacsony szén-dioxid kibocsátású technológiákra alapozó átalakítását, ezzel **a szén és a lignit** hazai villamosenergia-termelésből történő **kivezetődését** tervezi 2030-ig. Mérlegeli a Mátrai Erőmű telephelyén egy új gázturbinás erőmű, egy új **fotovoltaikus (PV) erőmű** és **ipari energiatároló egység** építését, valamint az anyagában nem hasznosítható **hulladékok energetikai hasznosítását**.

A bruttó végső energiafogyasztásban a **megújuló energiaforrások** legalább 21%-os részarányának elérése a cél. A bruttó végső villamosenergia-fogyasztásban a megújuló források arányát 2030-ra legalább 20%-ra kívánják növelni. A kormány a paksi **nukleáris erőművet** is a széndioxid-mentes villamosenergia-termelés részének tekinti.

A **közlekedésben** legalább 14%-os megújuló energia arányt tűzött ki Magyarország 2030-ra.

Az **energiahatékonysági** cél az, hogy a végső energiafelhasználás 2030-ban se haladja meg a 2005. évi értéket (785 PJ). A végső energiafelhasználás 2005. évi szintet meghaladó növekedése esetén a növekmény kizárólag karbonsemleges energiaforrásból származhat.

Ami **az EU többi tagországát** illeti, a 2014 és 2020 közötti uniós költségvetésben az egyes tagállamoknak allokált forrásokon belül szintén kiszámítható az éghajlatpolitikai és környezeti célok érvényesítését szolgáló kiadások összege euróban és az összes kiadáshoz viszonyított aránya. A **LIFE-program** kiadásokban elfoglalt részesedése nem különbözött szignifikánsan az egyes tagállamokban. Nagyobb különbségek voltak találhatóak viszont a mezőgazdasági termelőknek járó **közvetlen kifizetések**, illetve azokon belül a **környezethez kapcsolódó** tételek terén. Ennek az a magyarázata, hogy a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya mind a GDP-hez, mind pedig a foglalkoztatáshoz való hozzájárulás alapján eltérő az egyes EU-tagországokban. Ettől eltekintve nemcsak Magyarországra, hanem a többi EU-tagállamra is érvényes az a következtetés, hogy a nemzeti éghajlat- és környezeti politikákra nagymértékben rányomta bélyegét a közös uniós szabályozás.

A megrendelőnek beadott kutatási terv végrehajtásakor szembesültünk azzal a problémával, hogy a kiválasztott uniós tagállamok nemzeti költségvetési törvényeiből nehezen, igen nagy energia- és időráfordítással tudunk volna valamilyen, nem feltétlenül használható információt kinyerni az éghajlatpolitikai és környezeti célú kiadásokról. Ehelyett alternatív megoldásként első lépésben a **környezetvédelmi kiadások GDP-hez viszonyított arányát** néztük meg (F10. táblázat). E az indikátor mind a nemzeti, mind az uniós forrásokból származó összegeket tartalmazza. A nemzeti ráfordítások nagyságrendjét is befolyásolja a vonatkozó uniós joganyag: az uniós jogszabályok által megszabott feltételek teljesítése a nemzeti célok elérésének forrásszükségletéhez képest pótlólagos ráfordításokat is szükségessé tesz.

A környezetvédelmi kiadások GDP-hez viszonyított aránya 2017-ben (ez az elérhető legfrissebb adat) Ausztria és Belgium esetében meghaladja a 3%-ot, Csehország, Hollandia, Észtország, Horvátország, Németország és Dánia esetében a 2%-ot, Szlovénia esetében 2% volt (F10. táblázat). Ezek az értékek nagyobbak az 1,9%-os uniós átlagnál. A többi EU-tagország esetében az indikátor értéke az 1% és 1,9% közötti sávban volt (a legalacsonyabb 1% Luxemburgra vonatkozik). **Magyarország** 1,9%-os részesedése megegyezik az európai uniós átlaggal, illetve közép- és kelet-európai összehasonlításban lényegében a lengyel, a szlovák és a szlovén értékkel, kedvezőbb viszont a dél-európai országok (Olaszország, Spanyolország, Portugália és Görögország) adatainál. Negatív tendencia az indikátor értékének csökkenése 2014-hez és különösen 2015-höz képest.

A környezetvédelmi beruházások GDP-hez viszonyított aránya 2017-ben 0,4% volt az Európai Unió átlagában, ezen belül a 0,1% (Görögország és Málta) és 0,7% (Csehország) közötti sávban mozgott (F11. táblázat). Magyarország értéke ezen a téren is megegyezett az európai uniós átlaggal, időben számottevő csökkenést mutatva.

Más oldalról világítja meg a környezetvédelemre fordított kiadások helyzetét **a beruházások környezetvédelmi kiadásokban elfoglalt részesedése** (F12. táblázat). 2017. évi állapot alapján a tagállamok indikátorainak az értéke a 6,7% (Málta) és 30% (Szlovénia) közötti sávban található. Magyarország 21,1%-os adata megfelel az uniós átlagnak. Itt is kedvezőtlen az időbeli csökkenés. Megjegyzendő, hogy a csökkenés más tagállamokban is megfigyelhető volt, legfeljebb mértéke szerényebbnek bizonyult.

Figyelmet érdemel, hogy az EU-tagállamok nem állapodtak meg a környezetvédelmi kiadásokra mint **inputokra vonatkozó célértékek** eléréséről, eltérően például a kutatás-fejlesztési kiadásoktól, amelyek GDP-hez viszonyított aránya el kell érje a 3%-ot. A jelek szerint a GDP-arányos környezetvédelmi kiadás inkább **származtatott indikátornak** tekinthető, azaz nagyságát nem csekély mértékben (de természetesen nem kizárólag) határozza meg a kimeneti célok (nettó klímasemlegesség elérése stb.) teljesítése, illetve teljesülése. Más szavakkal: az eredmény elérésének forrásszükséglete determinálja a ráfordítások nagyságát. Logikailag könnyen belátható, hogy az output-centrikus megközelítés **hatékonyabb** az inputoldalánál, mert az utóbbi azzal a kockázattal jár, hogy az erőforrások nem eléggé hatékonyan használják fel. Ugyanakkor figyelmet érdemel, hogy a környezetvédelmi kiadások egyre kisebb hányada jut a

környezeti folyamatokat hosszú távon legnagyobb mértékben meghatározó beruházásokra.

A megrendelő által elfogadott kutatási tematika 4. pontja szerint megvizsgáltuk, hogy a Covid-19 járvány idézett-e elő változást a tagállamok költségvetési politikáiban, illetve költségvetésében környezeti vonatkozásban. A Nemzetközi Valutaalap és az OECD adatbázisában, amely az egyes országok (beleértve az EU tagállamait) koronavírus-járvánnyal kapcsolatos monetáris és fiskális politikai intézkedéseit tartalmazza, nem találtunk olyan fiskális politikai döntést, amelyet összefüggésbe lehetne hozni az uniós zöld megállapodás tartalmával, egyáltalán a környezettel. A jelek szerint a tagállamok a minél gyorsabb és erőteljesebb kárelhárításra összpontosítottak, nem maradt idejük és energiájuk a környezeti szempontok figyelembe vételére.

4. Az európai zöld megállapodás, az EU új hétéves költségvetése és a Fenntartható Európa beruházási terv

Ez a rész a Fenntartható Európa beruházási tervet, benne az EU 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó költségvetését tekinti át és elemzi a zöld megállapodás kontextusában. Egyfelől a beruházási terv és a költségvetés, másfelől a zöld megállapodás közötti **kölcsönhatásokat** vizsgálja, a költségvetésre fókuszálva elsősorban abból a szempontból, hogy milyen módon alakította a zöld megállapodás az uniós költségvetés prioritásait, főbb tételek alapján történő megoszlását, és milyen gazdasági trendeket indíthat el vagy erősíthet az integráció, illetve a tagállamok szintjén.

A zöld megállapodás és a hozzá kapcsolódó MFF mögött a korábban áttekintett tisztán politikai és éghajlatpolitikai és környezeti célok és megfontolások mellett többek között az a **helyzetértékelés** húzódik meg, hogy a 2030-ra kitűzött éghajlat- és energiapolitikai célok eléréséhez az alapforgatókönnyhöz viszonyítva évente jelentős **pótlólagos beruházásra** van szükség. A beruházási szükségleteket tehát az uniós éghajlat- és energiapolitikai célokból vezették le, amelyek összhangban vannak a párizsi megállapodásával.

Jelenleg az EU összevont GDP-jének mintegy 2%-a jut az energiarendszerekbe történő beruházásokra és a hozzá kapcsolódó infrastruktúrába fektetik. A nulla nettó ÜHG-kibocsátású gazdaság megteremtéséhez ezek a beruházások el kell, hogy érjék a GDP 2,8%-át, ami 520-575 milliárd eurónak felel meg. A 2018-2019. évi összeghez képest ez évente 175-290 milliárd euró közötti további beruházást tesz szükségessé. Ez összhangban van az IPCC 1,5°C-os hőmérséklet-változást taglaló különjelentésével, amely szerint 2016 és 2035 között a globális GDP mintegy 2,5%-át kell az energiarendszerbe beruházni (Európai Bizottság, 2019e).

Egy elemzés ezt a beruházásigényt 260 milliárd euróra teszi, elsősorban az épületek és a járművek körében (Európai Bizottság, 2019a). Egy másik megközelítés szerint az üvegházhatású gázok 55%-os csökkentése 2030-ig az 1990. évi szinthez képest évente 336 milliárd euróval több beruházást igényel az energiarendszerek esetében, mint amennyire a 2011 és 2020 közötti időszakban sor került. Ezen felül évi 130 milliárd euróra besülik a környezeti célok érvényre juttatásának beruházásszükségletét.⁷ Ez hét év alatt összesen 966 milliárd euró. Ambiciózusabb célkitűzések elérése más becslések szerint 2040-ig a GDP 2%-át meghaladó többletberuházást igényel. Ez a megközelítés az éghajlatpolitikai és környezeti célok elérését a beruházási szükségletek oldaláról vizsgálja, azok érvényre juttatását beruházásokra „fordítja le”. A nagyságrendek a vizsgált területtől és a kiinduló feltételezésektől függetlenül eltérők lehetnek.

Az éghajlat- és környezetpolitikai célkitűzések realizálásában rejlő lehetőségeket a következő számok érzékeltetik. Az EU-ban az energiatermelés és -felhasználás adja az ÜHG-kibocsátás 75%-át. Ebből logikusan adódik az energiaszektor széndioxidmentesítésének a szükségessége és lehetősége. Az energiafelhasználás 40%-a az

⁷ https://europa.eu/investeu/contribution-green-deal-and-just-transition-scheme_en

épületekre jut, ami szintén a megtakarítási potenciálra hívja fel a figyelmet. Az uniós tagállamok ipara mindössze 12%-os arányban használ fel újrahasznosított anyagokat. Végül a közlekedés és szállítás felelős uniós szinten az ÜHG-kibocsátás 25%-áért. A tisztább, olcsóbb, egészségesebb egyéni és közösségi közlekedési formákra való áttérés jelentős csökkenést eredményezhet.⁸

A különféle **közvéleménykutatási adatok** arra utalnak, hogy a zöldgazdaságra való átmenet igen nagyarányú társadalmi támogatottságot élvez az európai uniós tagállamokban.

A 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó közös költségvetést megalapozó feltételek és számítások már előrevetítik egy **új típusú gazdasági fejlődési modell és növekedési pálya** körvonalait, amelynek egyik központi eleme (a digitális transzformáció mellett) a zöld gazdaságba való átmenet, vezérfonala a fenntarthatóság és a rugalmas ellenállóképesség lesz.

E beruházási szükségletek forrásait kívánja biztosítani az Európai zöld megállapodás beruházási terv vagy **Fenntartható Európa beruházási terv**, amelynek keretében a 2021 és 2030 közötti tíz év alatt legalább **1 billió eurót** kívánnak fenntartható beruházásokra mobilizálni, beleértve az éghajlatpolitikai és a környezetvédelmi célokat szolgáló investíciókat is. Magát a tervet is a zöld megállapodás hatására, illetve az abban foglaltak végrehajtására dolgozták ki.

Ehhez illeszkedik, ennek a nagyívű koncepciónak a része **az EU 2021 és 2027 közötti költségvetése**, amelynek egyik, ha nem a legfontosabb prioritása a zöld megállapodás végrehajtásához kapcsolódik. (A másik kiemelkedő fontosságú prioritás a digitalizáció, ennek elemzése nem e tanulmány tárgya.) Más szavakkal: a zöld megállapodás és a közös költségvetés nem választható el egymástól, **a közös költségvetés a zöld megállapodás célkitűzései elérésének, tágabb értelemben a Fenntartható Európa beruházási terv végrehajtásának egyik kiemelkedő fontosságú eszköze**. Ugyanakkor a közös költségvetést nem kis mértékben állították a koronavírus-járvány következményei enyhítésének a szolgálatába.

Megjegyzendő, hogy a Fenntartható Európa beruházási terv és a következő uniós költségvetés **időhorizontja** különbözik, az előbbi 2028 és 2030 közötti időszakra vonatkozó összegei extrapolált becslések. A Fenntartható Európa beruházási terv szerves része a 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó uniós költségvetés.

A többéves pénzügyi keret deklarált, a korábbihoz képest **új prioritása a zöld és a digitális gazdaságra történő átállás**, amit minden uniós programban és szakpolitikában érvényesítenek. A zöld gazdaságba való átmenet mint prioritás tükröződik abban, hogy a 2021 és 2030 közötti időszakban az **uniós költségvetésből** összesen 503 milliárd eurót irányoztak elő éghajlatpolitikai és környezetvédelmi kiadásokra, ami megfelel a 2021 és 2027 közötti MFF keretében tervezett 30%-os

⁸ Forrás: What is the European Green Deal? https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_19_6714

célkitűzésnek. Ebből 39 milliárd euró jut környezetvédelemre, a fennmaradó rész az éghajlatpolitikára. Ez a 30%-os arány a legmagasabb az uniós költségvetések történetében, másfélszerese a 2014 és 2020 közötti időszak éghajlatpolitikai és környezetvédelmi kiadásainak. A 30%-os célhoz kapcsolódik a „Ne árts!” (Do not harm!) elv érvényesítése, aminek értelmében csak olyan tevékenység és beruházás megengedett, amely nem károsítja a környezetet.

Az előirányzott teljes összeg tartalmazza az egyes programokhoz (Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, Európai Mezőgazdasági Garanciaalap, Európai Regionális Fejlesztési Alap, Kohéziós Alap, Európai horizont keretprogram és LIFE programok) kapcsolódó környezetvédelmi kiadásokat (Európai Bizottság, 2020a:6). Részletesebben, de a teljesség igénye nélkül ezek a következők:

- A **Kohéziós Alap és az Európai Regionális Fejlesztési Alap** forrásaiból 108 milliárd eurót szánunk éghajlatpolitikai és környezetvédelmi célokat szolgáló projektek finanszírozására. Ez a teljes keretösszeg 45%-ának felel meg (az F2. táblázat megfelelő adata alapján). A kohéziós politikára (Európai Szociális Alap, Európai Regionális Fejlesztési Alap, Kohéziós Alap, Európai Területi Együttműködés) előirányzott kiadások EU-tagállamok szerinti megoszlását mutatja az F3. táblázat.)
- A **LIFE** program költségvetése 5,4 milliárd euró, ennek több mint 60%-a szolgál éghajlatpolitikai célkitűzéseket: 0,95 milliárd eurót fordítanak éghajlatpolitikai intézkedésekre, 1 milliárd eurót a tiszta energiára való átállásra, 2,15 milliárd eurót pedig a természethez és a biológiai sokféleséghez kapcsolódó célokra. ez összesen 4,1 milliárd euró.
- A közlekedési, energetikai és digitális infrastruktúrát támogató **Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz** legalább 60%-a (10 milliárd euró) támogat éghajlatpolitikai célokat. A források tagállamok közötti megoszlását mutatja az F3. táblázat.
- Az **Európai Szociális Alap Plusz** a zöld munkahelyek és a zöld gazdaság ösztönzése jegyében 5 millió munkavállaló tovább- és átképzését támogatja. (A források EU-tagállamok közötti megoszlását tartalmazza az F3. táblázat.)

A többével pénzügyi keretnek nemcsak a kiadási, hanem – bár igen csekély nagyságrendben – a **bevételi (finanszírozási) oldala** is előmozdíthatja a zöldséggazdaságba való átmenetet. Az **újrafeldolgozatlan műanyag csomagolási hulladékra épülő új saját forrásról** született megállapodás, amely 2021. január 1-jétől hatályos, ha mindegyik tagállam parlamentje ratifikálja a saját forrásokról szóló megállapodást. (Ez formális lépés, mert a tagállamok és az uniós intézmények vezetői már döntésre jutottak.) Ez némi előrelépés az előző többéves pénzügyi kerethez képest.

A 2021–2027-es időszakra vonatkozó uniós költségvetésben más saját források bevezetését is tervezik. A zöldgazdaság terén az egyik ilyen a **széndioxid határkiegyenlítő mechanizmus**, amelyet az azon harmadik országokból importált termékekre vetnek ki, ahol nincs az unióhoz hasonló ETS-mechanizmus. Ennek célja az importált áruk árának arra a szintre hozása, mintha azokat az EU-ban állították volna elő, ezáltal méltányos versenyfeltételek biztosítása az uniós gazdasági szereplők számára (Schwarcz, 2021). A másik ilyen a bevezetni tervezett **ETS-alapú forrás**, amelyet ki kívánnak terjeszteni a tengerhajózásra és a légitölekedésre (Schwarcz, 2021).⁹ A bevezetni tervezett újabb saját források közös jellemzője, hogy azok nem eredményezik az EU-tagállamok gazdasági szereplői adóterheinek a növekedését. Az ezekből a saját forrásokból származó bevételek kezdetben viszonylag csekély nagyságrendet fognak képviselni. Jelentőségük inkább az, hogy demonstrálják az Európai Unió költségvetése zöldgazdaságba való átmenet melletti elkötelezettségét nemcsak a kiadások, hanem a bevételek oldalán is.

A **2021 és 2027 közötti többéves pénzügyi keret kötelezettségvállalásait** az F1. táblázat tartalmazza (a függelékben). Ebből kitűnik, hogy felülről lefelé számolva a szóban forgó költségvetési periódus hét évében az uniós intézmények összesen 1,074 billió euró kiadására vállaltak kötelezettséget 2018. évi áron. Ennek 30%-a, azaz **322 milliárd euró jut éghajlatpolitikai és környezetvédelmi kiadásokra**. Ez azt jelenti, hogy a Fenntartható Európa beruházási terv fennmaradó három évében (2028 és 2030 között) még további összesen 181 milliárd euró marad ugyanilyen célra (így jön ki a 2021 és 2030 közötti időszakra a fentebb említett 503 milliárd euró). A 181 milliárd euró összegre a 2027 utáni többéves pénzügyi keretben lesz kötelezettségvállalás. Alulról felfelé számolva, azaz a kisebb aggregátumok adatainak az összegzése is hasonló, de nem ugyanarra az eredményre vezet.

A függelék F2. táblázata részletesebb bontásban tartalmazza a 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó uniós költségvetés kiadási irányzatait a kötelezettségvállalások alapján. A kisebb aggregátumokban megjelennek bizonyos zöld tételek, amilyen például a LIFE program. Ez a táblázat a Next Generation EU költségvetését is tartalmazza, így láthatóvá teszi az MFF és az NGEU közötti összefüggéseket. Erre részletesebben a következő fejezet tér ki.

A zöld megállapodáshoz a többéves pénzügyi kereten túlmenően további nagyszámú intézkedés és eszköz kapcsolódik. A 2021 és 2030 között 503 milliárd euró éghajlat- és környezetpolitikai célokra allokált költségvetési kiadás a Bizottság szerint további 114 milliárd euró **nemzeti társfinanszírozást** fog generálni. Ezt úgy értelmezzük, hogy az 513 milliárd euró közösségi forrás lehívásához a tagállamoknak több mint 20%-os önrészt kell biztosítaniuk, azaz a társfinanszírozás az önrésszel egyenértékű.

A Bizottság a kiadások számottevő katalizátorhatásával számol. Többek között azt várja, hogy 2021 és 2030 között az **InvestEU alap** mintegy **279 milliárd euró**

⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/potential-new-sources-revenue_en

éghajlatpolitikai és környezetvédelmi beruházást tesz lehetővé a köz- és a magánszférában azáltal, hogy uniós költségvetési garanciát nyújt a finanszírozási és a beruházási kockázatokra, ezáltal kedvezőbb feltételeket teremt mind a közszféra, mind a magánszféra beruházásai számára. Az elképzelések szerint a **méltányos átállási mechanizmus** 2021 és 2027 között összesen **100 milliárd euró**, 2021 és 2030 között összesen **143 milliárd euró** beruházást mozgósít az uniós költségvetés finanszírozása, a tagállamok társfinanszírozása, valamint az InvestEU és az Európai Beruházási bank (EBB) hozzájárulása révén. Itt a közös költségvetés mellett két másik uniós intézmény katalizátorszerepe is megjelenik.

A zöld költségvetésben meghatározott célkitűzések elérését támogatja az **Innovációs Alap** és a **Modernizációs Alap**. Ez a két alapnem tartozik az uniós költségvetéshez. Forrását a kibocsátási egységeknek a kibocsátáskereskedelmi rendszer keretében, árverésen történő értékesítéséből származó bevételek képezi. E konstrukció keretében mintegy **25 milliárd euró** összegre számítanak. Figyelmet érdemel, hogy ebben az esetben mind a bevételi, mind a kiadási oldal éghajlat- és környezetpolitikai célokat szolgál.

Az **Innovációs Alap**¹⁰ 2020 és 2030 között **10 milliárd eurót** oszthat el. Alacsony széndioxid-kibocsátású technológiák és eljárások elterjesztését célzó beruházásokat támogat a megújuló energia és az energiaigényes iparágak terén, mint például a széndioxid-leválasztás, -felhasználás és -tárolás és az energiátárolás.

A **Modernizációs Alap**¹¹ a villamosenergia-ágazat és az átfogóbb energiarendszerek korszerűsítését célzó beruházásokat támogat tíz uniós tagállam (Bulgária, Horvátország, Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia és Szlovákia) energiahatékonyságának javítására (megújuló energia termelése és felhasználása, energiátárolás, energetikai hálózatok korszerűsítése, karbonfüggő régiók átstrukturálása stb.) koncentrálva. Az alap 2021 és 2030 között **14 milliárd euróval** gazdálkodik.

Az uniós költségvetés éghajlat- és környezetpolitikai kiadásai mellett a Fenntartható Európa beruházási terv része az **InvestEU** program¹², amely az Európai Stratégiai Beruházási Alap és 13 másik uniós pénzügyi eszköz jogutód programja. Célja az EU célkitűzéseinek a támogatása magán- és közberuházások mozgósítása révén. Az **InvestEU Alap** az uniós költségvetés garanciavállalások révén történő hatékonyabb végrehajtásának az eszköze. Az alap forrásainak legalább 30%-a jut éghajlatpolitikai célok támogatására, amitől a bizottság 2021 és 2027 között mintegy **195 milliárd euró**, 2021 és 2030 között **280 milliárd euró** (évi 28 milliárd euró) éghajlatpolitikával összefüggő beruházást vár.

A Fenntartható Európa beruházási terve keretében az **Európai Beruházási Bank** 2020 és 2030 között – fokozatosan az EU „klímabankjává” válva – mintegy 600 milliárd euró

¹⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en

¹¹ <https://modernisationfund.eu/>, https://ec.europa.eu/clima/policies/budget/modernisation-fund_en

¹² https://europa.eu/investeu/about-investeu_en, <https://evpa.eu.com/policy/the-eu-budget/investeu>

összegben fog éghajlatpolitikai beruházásokat finanszírozni a tagállamokban. Éghajlatpolitikai intézkedésekre és környezeti fenntarthatóságra 2025-ben forrásainak 50%-át kívánja fordítani, majd ezt az arányt tartósan fenntartani. A finanszírozás jelentős része az **InvestEU** program keretében történik. A finanszírozási és beruházási kockázatok mérséklése révén a program lehetővé teszi az EBB-nek innovatívabb, magasabb hozzáadottérték-tartalmú projektek finanszírozását.

A **méltányos átállást támogató mechanizmus**¹³ célzottan támogatja a nettó klímasemlegesség eléréséhez elengedhetetlen gazdasági szerkezetátalakuláshoz szükséges beruházásokat. Az alábbi három pillérből áll:

- a **Méltányos Átállást Támogató Alap** célja a nettó klímasemlegességre való átállás gazdasági, környezeti és társadalmi költségeinek a mérséklése az átállás által érintett területeken. Az alapból nyújtott támogatásokat az érintett munkavállalók átképzésére és álláskeresésére lehet felhasználni (Európai Bizottság, 2020c). Az alap 40 milliárd euró költségvetéssel rendelkezik vissza nem térítendő támogatásokra, amiből 10 milliárd eurót költségvetési előirányzatok fognak biztosítani, 30 milliárd eurót pedig, ami a 2021 és 2024 közötti időszakra szól, az Európai Unió Helyreállítási Eszközből származó külső címzett bevétel adja. A 40 milliárd euró költségvetéstől 89-107 milliárd eurónyi beruházás generálását várják. (Az alap tervezett kiadásainak EU-tagállamok közötti megoszlásáról tájékoztat az F7. táblázat.)
- az **InvestEU** méltányos átállási programja, amelytől 45 milliárd euró magánberuházás generálását várják. Ebből a méltányos átállást támogató mechanizmus számára 1,8 milliárd euró fog rendelkezésre állni.
- Az **Európai Beruházási Bank közszektor-hitelezési eszköze**, amely 10 milliárd euró összegben nyújt kölcsönt 1,5 milliárd euró uniós költségvetési fedezettel, és a prognózisok szerint 25-30 milliárd euró közfinanszírozott beruházást mobilizál.

A méltányos átállási mechanizmus három pillérből 2021 és 2027 között összesen 100 milliárd euró nagyságrendű beruházás várható a zöld megállapodásban rögzített területeken.

A fentiekből jól kitűnik, hogy az uniós intézmények és a tagállamok az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek a megvalósításában 2021 és 2027, illetve 2021 és 2030 között a többéves pénzügyi kereten túlmenően **nagyszámú más forrásra és mechanizmusra támaszkodnak**, amelyek felhasználását a Fenntartható Európa beruházási terv fogja össze. Az egyes területeken szereplő számok összegzését nehezíti egyrészt a Fenntartható Európa beruházási terv és a többéves pénzügyi keret eltérő időhorizontja. Az előbbi 2028 és 2030 közötti előirányzatai ugyan jogilag nem kötelezőek, de a korábbi uniós gyakorlat alapján megalapozottan lehet arra következtetni, hogy a végső számok nem fognak lényegesen változni.

¹³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_hu

Másrészt az áttekintett előirányzatok mögött különböző minőségű tételek húzódnak meg, mint például a tagállami társfinanszírozás, többfajta hitel, hitelgarancia stb., ezek nem adhatók hozzá mechanikusan az MFF számaihoz. A fentiek alapján az **MFF 322 milliárd euró közvetlen éghajlatpolitikai és környezeti célú kiadásaihoz** több mint **700 milliárd euró nagyságrendű további beruházás** kapcsolódik, amelyet nemzeti társfinanszírozások, hitelek, hitelgaranciák stb. fognak az uniós intézmények várakozásai szerint mozgósítani. önmagában meghaladja a Fenntartható Európa beruházási tervben előirányzott 1 billió eurót. A 30%-os részesedést feltételezve a 700 milliárd euróból **210 milliárd euró** juthat éghajlatpolitikai és környezeti célokra. Ez Ehhez adódik még hozzá **az Európai Beruházási Bank tervezett 600 milliárd euró összegű hitelkerete, amiből szintén 30%-os arányt feltételezve 180 milliárd euró éghajlat- és környezeti célokat szolgál.**

Mindehhez kapcsolódik a Next Generation EU, amelyről a következő részben lesz szó, és amely több vonatkozásban átfedést mutat a közös költségvetéssel. A hitfelvétel lehetőség, a gazdasági szereplőktől függ, hogy a rendelkezésre álló keretektől mennyit hívnak le. Ezt a hajlandóságot is nagyszámú tényező alakítja. Minden esetre a **hitelgaranciák és a hitelkeretek kihasználása** a zöld megállapodás, illetve a Fenntartható Európa beruházási terv megvalósításának lényeges, ha nem a legfőbb **kockázata**. Ettől elválaszthatatlan a **tőkeabszorpciós kockázat**, azaz képesek-e az EU-tagállamok az említett forrásokat hatékonyan felhasználni, ha igen, akkor milyen hatékonysággal. Ha erre nem képesek, akkor ez elvesztegetett pénz.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az MFF, tágabb értelemben az uniós források (beleértve az Európai Beruházási Bank hiteleit), katalizátorszerepet játszanak a zöld megállapodás végrehajtásában. A multiplikátorhatásoknak, a forward és backward linkages tovaryűrűző hatásainak az azonosítása és számszerűsítése további kutatásokat igényel.

A zöld megállapodás célkitűzései és mechanizmusai beépültek a 2021 és 2027 közötti uniós költségvetésbe. A források igénybevételének a feltételei a **tagállami költségvetések** környezetbarát irányba történő elmozdulását ösztönzik. A tagállamoknak be kell építeniük éves költségvetéseikbe és középtávú pénzügyi terveikbe a környezeti szempontokat, érvényt kell szerezniük azoknak, és figyelembe kell venniük azok környezeti kockázatait. A zöld megállapodásból tehát **környezetbarát költségvetési gyakorlat** adódik.

A zöld megállapodás, illetve az MFF közvetlen és közvetett formában érinti a gazdasági folyamatokat, mindkét csatorna hozzájárulhat a versenyképesség javításához. Általános értelemben az uniós támogatások **közvetlenül a beruházásokon**, azokon belül a **vállalati beruházásokon** keresztül fejtik ki kedvező hatásukat, amelyek növelik a kínálati kapacitásokat, ezáltal lehetővé teszik a kereslethez történő alkalmazkodást. Ezt a hatást rontja, ha az uniós forrásokból olyan vállalati beruházásokat is támogatnak, amelyek támogatás nélkül is megvalósulnának. A tapasztalatok alapján az ilyen támogatások pozitív versenyképességi hatásai rövidtávon kevésbé érvényesülnek, mint

hosszú távon (Czelleng & Vértes, 2021). Az uniós támogatások jelentősége különösen válság sújtotta és/vagy recessziós időszakban domborodik ki.

A zöld megállapodás **közvetlen hatásai** is a beruházások, a program sajátosságai miatt azokon belül a **közberuházások**, illetve a **szabályozás** terén érvényesülnek a legerőteljesebben, itt várhatók a legjelentősebb változások.¹⁴ A zöldgazdaságba való átmenet előmozdításához szükséges uniós pénzügyi források oroszán részét ugyanis állami-közületi beruházások finanszírozására fogják fordítani. (Természetesen a kivitelezésben a magánszektor szereplői is részt vesznek, így a vállalati szférába is lehet számolni pozitív közvetett hatásokkal.) Az uniós források felhasználási feltételei az **állami-közületi beruházások szerkezetét** éghajlat- és környezeti célok realizálása felé tolják el. Ehhez kapcsolódnak a **közbeszerzések szabályozásában** előirányzott változások. A Bizottság az ágazati kezdeményezések, az uniós finanszírozás és a termékspecifikus jogszabályok keretében kötelező **zöld minimumkövetelményeket és/vagy célértékeket** fog javasolni. A zöld követelmények és a hozzájuk kapcsolódó zöld címkék ösztönözni fogják a **klímasemleges termékek** terjedését, piacuk bővülését. hasonló hatása lesz a tervezett életciklusköltség-számítási módszerek alkalmazásának.

A szabályozást illetően a Bizottság **iránymutatásokat** dolgoz ki az **energiahatékonyság** (az energiatermeléshez, -átvitelhez, -elosztáshoz és felhasználáshoz kapcsolódó erőforráspazarlás elkerülése) elsődlegessége elvének érvényesítésére. Ugyancsak a szabályozás része, hogy az **állami támogatások** feltételeit úgy alakítják át, hogy azok ösztönözzék az innovációt és a termelési folyamatok és a villamosenergia-termelés dekarbonizációját, az új, éghajlatbarát technológiák bevezetését. Ez utóbbiak a szabályozás által indukált közvetett hatások és következmények.

A 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó MFF a legnagyobb hatást a tagállamok **energiaszektorára** fogja gyakorolni. A villamosenergia-termelés dekarbonizációja jegyében az MFF támogatja a legszennyezőbb **fosszilis energiahordozók kivonását**. Elsősorban az állami-közületi beruházások terén ösztönözheti a megújuló energiaforrásokra támaszkodó villamosenergia-rendszerekre való áttérést, a hulladék hő újrafelhasználását stb. A **szénbányák bezárása** az erőforrások kivonását teszi szükségessé ebből az ágazatból. További ráfordításként jelentkezik az érintett munkavállalók át- és továbbképzése. Eseti bizottsági engedélyezéshez kötött a **feketekőszén- és a lignittüzelésű villamos erőművek bezárásához** nyújtandó tagországi állami támogatás.

Az energiahatékonyság jegyében preferálják az **épületek energiahatékonyságát javító beruházásokat**. Ezek közé tartoznak az energiahatékonysági szerződések a villamosenergia-fogyasztásban (a szolgáltatók korszerűsítik az épületeket, a költségeik a fogyasztók villamosenergia-számláján kimutatott megtakarításból térülnek meg), valamint az önellátást célzó megújulóenergia-termelésre vonatkozó beruházások. Külön nem hangsúlyozzák, de nyilvánvalóan folytatódik az épületek hőszigetelése, miként az

¹⁴ Az alábbi gondolatmenethez tartozó információk forrása: Európai Bizottság (2020a:13-16).

a nemzeti energia- és klímatervekben szerepel. Az energiahatékonysági irányelv rendelkezései szerint a **távfűtésben** végrehajtott beruházásoknak energiahatékony rendszert kell eredményeznie. Az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok különböző módon ítélik meg a létesítményeket és a hálózatot érintő beruházásokat.

A fentiekből jól kitűnik, hogy a zöld megállapodás közvetlen hatása leginkább környezetbarát költségvetési tervezésben, az állami-közületi beruházások súlypontjának a zöldgazdaságba való átmenetet támogató területekre és tevékenységre történő átrendezésében, az állami támogatások környezetbarát tevékenységeket preferáló szabályozásában, a környezetbarát termékek előállításának ösztönzésében jelentkezik. A dekarbonizációs célok érvényesítése a fosszilis energiaforrások, azon belül a szénbányászat, illetve a széntüzelésű villamos erőművek visszaszorítása, a megújuló energiaforrások támogatása, az épületek energiahatékonyságát javító beruházások formájában fog megvalósulni.

A zöld költségvetés a magánszféra mozgásterét **közvetve** alakítja. Így a magánvállalatok kivitelezőkként, illetve beszállítókként részt vállalnak az állami-közületi beruházások megvalósításában. Az állami támogatások és a környezetbarát termékek előállítását ösztönző uniós szabályozás támpontokat ad a vállalati beruházások, üzleti stratégiák, súlyképzés stb. kidolgozásához, klímabarát vagy klímasemleges termékek előállításához. A klímabarát szabályozási környezet meghatározza a Fenntartható Európa beruházási terv keretében rendelkezésre álló hitelek felhasználását is. Összességében az várható, hogy a zöld megállapodás hozzájárul az éghajlatpolitikai és környezeti célok iparstratégiákba való beépüléséhez mint azok horizontális eszközei. Ágazati-szektorális vetületben a zöld megállapodás hatása várhatóan a bányászatban, az energiatermelésben és az építőiparban lesz a legjelentősebb.

A 2021 és 2027 közötti többéves pénzügyi keret forrásaiból **Magyarország** összesen 34,2 milliárd eurót kaphat, ami az összes uniós kiadás 4,6%-a (2. táblázat). Éves átlagban 4,9 milliárd euróról van szó. (Az átlag legfeljebb a nagyságrendet érzékelteti, a támogatások időbeli befolyása nem lesz egyenletes.) A legtöbb támogatás a kohéziós politika keretében az Európai Regionális Fejlesztési Alapból érkezik. Az Európai Mezőgazdasági és Garanciaalapból származó források döntő hányada a termelőknek járó közvetlen támogatás.

A Magyarországra beérkező uniós források 30%-át a zöld megállapodás, illetve az MFF prioritásai értelmében **éghajlatpolitikai és környezeti célokra** kell fordítani, ami **összesen 10,2 milliárd euró, éves átlagban 1,5 milliárd euró**.

Megalapozottan feltételezhető, hogy Magyarország az EU-költségvetésben elfoglalt részesedésének (5%) megfelelő arányban juthat hozzá a Fenntartható Európa beruházási tervben előirányzott hitelekhez és hitelgaranciákhoz, valamint az Európai Beruházási Bank hiteleihez. Ilyen feltételek mellett az előbbiből **10,1 milliárd euró**, az utóbbiból **9 milliárd euró** pénzügyi forrás bevonására kerülhet sor, amiből az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek az elérését szolgáló projekteket és programokat is lehet

finanszírozni. Ez természetesen durva becslés és egy fajta felső korlát, a rendelkezésre álló lehetőséget érzékelteti. Az is kérdés, hogy ezek az összegek összhangban vannak-e a magyar gazdaság tőkeabszorpciós képességével, azaz fel lehet-e hatékonyan használni ennyi pénzügyi forrást.

2. táblázat

**Magyarország részesedése a 2021-2027 közötti uniós költségvetésben
előirányozott pénzügyi forrásokból**

	Millió euró összesen 2020. évi folyó árakon	Éves átlag Millió euró 2020. évi folyó árakon	Százalékos megoszlás	Részesedés az EU- forrásokból %
Európai Szociális Alap	5 507	787	16,1	5,6
Európai Regionális Fejlesztési Alap	13 360	1 909	39,1	6,2
Kohéziós alap	3 404	486	10,0	7,1
Ebből: Európai Hálózat-finanszírozási Eszköz	802	115	2,3	7,1
Európai területi együttműködés	255	36	0,7	2,8
Kohéziós politika összesen	22 271	3 182	65,1	6,0
Európai Mezőgazdasági és Garanciaalap	8 928	1 275	26,1	3,1
Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap	3 011	430	8,8	3,4
Mezőgazdaság összesen	11 938	1 705	34,9	3,2
Mindösszesen	34 209	4 887	100,0	4,6

Forrás: F3., F4. és F5. táblázat alapján GKI-szerkesztés

A hétéves keret (MFF) elosztását jelenleg a kormány 8 operatív programra lebontva a következőképp tervezi:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) Plusz: 25%
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) Plusz: 19%
- Területi és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) Plusz: 18%
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) Plusz: 17%
- Digitális Megújulás Operatív Program (DIMOP) Plusz: 10%
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) Plusz: 7%
- Végrehajtási Operatív Program (VOP) Plusz: 3,4%
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP) Plusz: 0,2%

Az MFF forrásainak lehívása feltételekhez kötött. Be kell nyújtani az Európai Bizottsághoz a nemzeti reformprogramot (Magyarország Kormánya, 2020a) és a konvergenciajelentést (Magyarország Kormánya, 2020b). Ezeket a dokumentumokat véleményezi a Bizottság. A konvergenciaprogramról kiadott jelentés tartalmazza a Tanács országspecifikus ajánlásait (Európai Bizottság, 2020d). A folyósításhoz szükség van az országspecifikus ajánlások végrehajtására. Ennek elmaradása a források lehívásának egyik kockázata. A másik kockázat az EU költségvetésének védelmét szolgáló jogállamisági feltételeknek való meg nem felelés (Európai Unió Tanácsa, 2021a).

5. A Next Generation EU szerepe az uniós zöld megállapodásban és Magyarország

Ez a fejezet a **Next Generation EU** programot mutatja be és elemzi a zöld megállapodás szempontjából. Többek között arra a kérdésre is választ keres, hogy az NGEU milyen változásokat indukálhat az uniós tagállamok, köztük Magyarország gazdaságában és költségvetésében.

Az NGEU programról az Európai Tanács 2020. júliusi brüsszeli ülése fogadott el állásfoglalást (Európai Tanács, 2020a). A politikai szándékot a Tanács 2020/2094 rendelete öltötte jogszabályba Európai Unió Helyreállítási Eszköz (European Union Recovery Instrument – EURI) néven (Európai Unió Tanácsa, 2020b). A továbbiakban nem az EURI-NGEU, hanem a sokkal elterjedtebb NGEU megnevezést használjuk.

Az NGEU egy **átfogó csomag**, 2018. évi árakon 750 milliárd euró (2020. évi árakon 800 milliárd euró) teljes költségvetéssel, amely kiegészíti a 2021-2027 közötti időszakra szóló többéves pénzügyi keret forrásait. **Célja** a koronavírus-járvány gazdasági következményeinek az enyhítése, tágabb értelemben a pandémia által okozott közvetlen gazdasági és társadalmi károk helyreállítása. Ebből **360 milliárd euró hitel, 390 milliárd euró pedig vissza nem térítendő támogatás**.

A 360 milliárd euró hitelen belül 5,6 milliárd euró az Unió belső politikáinak területén végzett beruházási műveletek támogatását célzó programokhoz kapcsolódó költségvetési biztosítékokra való tartalékképzésre és a kapcsolódó költségekre.

A vissza nem térítendő támogatásokon belül:

- 47,5 milliárd euró a 2014–2020-as többéves pénzügyi keret 2022-ig megerősített **strukturális és kohéziós programjaira**, beleértve a pénzügyi eszközök útján nyújtott támogatást is;
- 312,5 milliárd euró egy, a helyreállítást és a gazdasági és társadalmi **rezilienciaépítést** reformok és beruházások támogatásán keresztül finanszírozó programra;
- 1,9 milliárd euró polgári védelemmel kapcsolatos programokra;
- 5 milliárd euró kutatással és innovációval kapcsolatos programokra, beleértve a pénzügyi eszközök útján nyújtott támogatást is;
- 10 milliárd euró különböző területek **klímasemleges gazdaságra** való átállását támogató programokra;
- 7,5 milliárd euró vidéki térségek fejlesztésére (Európai Unió Tanácsa, 2020b).

Az EURI-NGEU reálértékben több mint egyharmadával bővíti az MFF-ben allokált forrásokat, amihez még további, az MFF 36%-át kitevő hitelforrás adódik. Így az ENG által mozgósított összes pénzügyi forrás az MFF 70%-a, azaz igen jelentős pénzügyimozgástér-bővülés. Futamideje azonban rövidebb, mint az MFF-é, szerződést kötni (mind a vissza nem térítendő forrásokra, mind a hitelkeretre) 2023 végéig kell, a kifizetések 2026-ig lehetségesek.

A program kedvezményezettjei a tagállamok. A rendelkezésre álló pénzügyi források **30%-át éghajlatpolitikai és környezetvédelmi célokra** kell fordítani. Az NGEU kiadásainak a finanszírozásához a forrásokat az Európai Bizottság a nemzetközi pénzpiacokról vonja be 2021 szeptemberéig közös uniós kötvénykibocsátással, zöld kötvényeket is beleértve. (Ennek a részletes tárgyalása meghaladja e tanulmány terjedelmi és tartalmi kereteit.) A lényeg az, hogy a vissza nem térítendő források nem növelik a tagállamok államadósságát. Az NGEU szorosan kapcsolódik a 2021 és 2027 közötti többéves pénzügyi kerethez, mi több, **az NGEU és az MFF egységet alkot**. Az MFF és az NGEU közötti összefüggéseket, átfedéseket és különbségeket az F1. táblázat érzékelteti.

A koronavírus-járvány által okozott gazdasági és társadalmi károk rövid távú enyhítését, illetve helyreállítását az NGEU összekapcsolta a hosszabb távra szóló zöld és a digitális átmenettel, a gazdasági potenciál bővítésével, a kohézióval, valamint a fenntarthatóság és a reziliencia erősítésével.¹⁵ Az elsődleges cél, a kárenyhítés elérésének eszköze a zöldgazdaságba való átmenet. A kárenyhítés a zöld megállapodásban kitűzött célok realizálását is szolgálja.

Az NGEU a rendelkezésére álló, 2018. évi áron 750 milliárd eurót az alábbi **programokon** keresztül osztja szét:¹⁶

- Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (Recovery and Resilience Facility – **RRF**): 672,5 milliárd euró (2020. évi áron mintegy 700 milliárd euró), ebből 360 milliárd euró hitel és 312,5 milliárd euró vissza nem térítendő támogatás. Létrehozásáról a 2021/241. rendelet intézkedett (Európai Unió Tanácsa, 2021). (A tervezett kiadások EU-tagállamok szerinti megoszlását mutatja az F6. táblázat.)
- **REACT-EU** (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe) 47,5 milliárd euró. A program célja, hogy folytassa és kiterjessze a válságreakálási és válságelhárítási intézkedéseket területi megközelítésben. (A források EU-tagállamok közötti megoszlását tartalmazza az F8. táblázat.)
- Horizon Europe: 5 milliárd euró.
- **InvestEU**: 5,6 milliárd euró.
- **Vidékfejlesztés**: 7,5 milliárd euró.
- **Méltányos Átállást Támogató Alap**: 10 milliárd euró. (A források EU-tagállamok közötti megoszlását tartalmazza az F7. táblázat.)
- **RescEU**: 1,9 milliárd euró.

A fentiek közül az RRF-et és a RACT-EU-t finanszírozzák teljes egészében az **NGEU forrásaiból**, a többi program forrásai részben vagy teljes egészében az MFF-ből származnak. Az InvestEU-t és a Méltányos Átállást Támogató Alapot a 7. fejezet

¹⁵ A Wikipédia szerint „A reziliencia általános értelemben rugalmas ellenállási képesség, azaz valamely rendszernek – legyen az egy egyén, egy szervezet, egy ökoszisztéma vagy éppen egy anyagfajta – azon reaktív képessége, hogy erőteljes, meg-megújuló, vagy akár sokszerű külső hatásokhoz sikeresen adaptálódjék.”
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Reziliencia_\(pszichol%C3%B3gia\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Reziliencia_(pszichol%C3%B3gia))

¹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-recovery-plan/>

mutatta be. Az NGEU keretében biztosított 10 milliárd euróhoz hozzáadódik az MFF-ből 7,5 milliárd euró.

A finanszírozási szerkezetből is jól kitűnik az NGEU jelentős mértékű beágyazottsága az EU költségvetésébe és különféle programjaiba, illetve a szinergiák realizálásának sok lehetősége. Az NGEU keretében mozgósított pénzügyi források 90%-a az RRF-re jut, azaz ez az eszköz oroszlánrészt vállal a program végrehajtásában.

Az RRF alkalmazási köre hat pillért foglal magába, ezek a következők (Európai Unió Tanácsa, 2021:3.§):

- **zöld átállás**, azaz a zöldgazdaság felé történő elmozdulás;
- digitális transzformáció;
- intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés;
- társadalmi és területi kohézió;
- egészségügy;
- gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia; a következő generációra vonatkozó szakpolitikák.

A hat pillér keretében finanszírozott reformoknak és beruházásoknak átfogóknak és mélyrehatóknak kell lenniük, társadalmi és gazdasági szempontból tartós hatással. Nem veszélyeztethetik a környezetvédelmi célok teljesítését.

A hat pillér közül az első vonatkozik a **zöldgazdaságra**. A források legalább **37%-át éghajlatpolitikai**, további 20%-át digitális célok **érvényesítésére** kell felhasználni. A kiemelkedő arány egyértelműen a zöldgazdaságra való átmenet prioritására, ezzel összefüggésben egy új növekedési típusra és pályára utal. ezt egészíti ki a digitális gazdaságra való átállás. Azt azonban homályban hagyja a szabályozás, hogy ezeket a forrásokat kizárólag új, addicionális projektek finanszírozására lehet-e felhasználni vagy már korábban eltervezettekére és megindítottakéra is.

Az NGEU „fejnehéz”, azaz a **vissza nem térítendő támogatások** 70%-át a futamidő elején, azaz 2021-ben és 2022-ben tervezik folyósítani az alábbi kritériumok alapján:

- munkanélküliség 2015 és 2020 között,
- a GDP/fő inverze,
- részesedés az EU lakosságában.

A fennmaradó 30%-ot 2023 végéig kívánják elkölteni az alábbi kritériumok szerint:

- a reál GDP 2020-hoz történt visszaesése,
- a reál GDP 2020 és 2021 közötti visszaesése,
- a GDP/fő inverze,
- részesedés az EU lakosságában.

A 2020. február 1-től indított azon projektek, amelyek az RRF által támogatott célok elérését szolgálják, szintén részesülhetnek az eszköz forrásiból.

Hitelt akkor lehet igényelni, ha a benyújtott tagállami költségvetés meghaladja a vissza nem térítendő támogatás összegét („magnövekedett pénzügyi szükséglet”). A hitelfelvétel felső korlátja a tagállamok GNI-jének 4,7%-a. A tagállamok megtakarítása a kibocsátandó közös uniós kötvények várhatóan alacsonyabb és a piaci kondíciók mellett értékesített tagállami állampapírok magasabb hozama közötti különbség (Darvas, 2020). Ez azon EU-tagállamok esetében lehet jelentős, amelyeket kiemelkedő mértékben érintett a koronavírus-járvány (Olaszország, Ciprus, Málta, Szlovénia) Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a tagállamok adott esetben preferenciális IMF-hitel iránt is folyamodhatnak, bár az euróövezetbe tartozó tagországok számára ez nehezebb, sőt egyenesen nem ajánlott. A Bizottság két hónapon belül értékeli, a Tanács pedig lehetőség szerint négy héten belül fogadja el az NGEU-hitelkérelmet. Hitelszerződést 2023. december 31-ig lehet kötni. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy amíg a vissza nem térítendő támogatások nem növelik az államadósságot, addig a hitelek emelik azt.

A források lehívásához a tagállamok **nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervet** kötelesek készíteni. A tervvel szembeni követelményeket a 2021/241. rendelet 20 pontban foglalta össze (Európai Unió Tanácsa, 2021:18§). A lényegét tekintve, a teljesség igénye nélkül:

- a tagállamoknak a tervben részletezniük kell, hogy milyen módon adnak átfogó választ a koronavírus-járvány által okozott társadalmi, és gazdasági helyzetre, ezáltal – az őket érintő sajátos kihívások figyelembe vételével – hogyan járulnak hozzá az RRF hat pilléréhez.
- Váznolniuk kell a 2021 és 2023 közötti időszakra tervezett beruházási elképzeléseiket és reformintézkedéseiket.
- Be kell mutatniuk a terv nyomán követését és a végrehajtását szolgáló intézkedéseket a célokkal és a mérőföldkövekkel, a terv növekedési potenciálra, munkahelyteremtésre, a gazdasági, társadalmi és intézményi rezilienciára gyakorolt hatásait.
- A tervben a tagállamoknak be kell mutatniuk források felhasználása során a **korruptió, a csalás és az összeférhetetlenség** megelőzésére, feltárására és korrekciójára szolgáló rendszert és az RRF-ből és uniós programokból származó kettős finanszírozás elkerülését célzó intézkedéseket,

A terveket a tagállamoknak 2021. április 30-ig kellett benyújtaniuk véleményezésre a Bizottságnak. A terveket szükség esetén 2022-ben a 2023-ra előirányzott kifizetések figyelembe vételével aktualizálni kell. A benyújtott tervek **véleményezésére** a Bizottságnak két hónap áll rendelkezésére többek között az alábbi **kritériumok** alapján (Európai Unió Tanácsa, 2021:19. §):

- az európai szemeszter országspecifikus ajánlásaival való konzisztencia,
- a gazdasági növekedési potenciál, a munkahelyteremtés és a gazdasági és társadalmi rugalmas ellenállóképesség erősítése a tagállamokban,
- hatékony hozzájárulás a zöld és a digitális átmenethez: a nemzeti terveknek a források legalább 37%-át az éghajlatpolitikai célok érvényesítéséhez és a biodiverzitás erősítéséhez, 20%-t a digitális átálláshoz történő hozzájárulásra kell fordítani.

A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveket a Tanács a Bizottság javaslatára minősített többséggel fogadja el. Az elfogadáshoz egy hónap áll a rendelkezésére.

Első megközelítésben az RRF sok tekintetben hasonlít az uniós **kohéziós politikát végrehajtó alapok** működésére. Van azonban néhány lényeges különbség. Az egyik az időhorizont. Az RRF finanszírozási futamideje 3 év, következésképpen a forrásokat 2024 előtt oda kell ítélni a kedvezményezett országoknak. A teljesítésre további 3 év áll rendelkezésre 2026-ig. Ettől némileg különbözik az MMF 2021 és 2027 közötti futamideje.

További eltérés, hogy az RRF **eredményorientált**, azaz a teljesítést nem a valós kiadásokat tartalmazó számlákkal, hanem a vállalt eredmények bemutatásával (teljesítményalapú módon) kell igazolni. A hat pillérre vonatkozó eredménytáblát később teszik közzé az EU honlapján. Az Európai Bizottság minden egyes szakaszt ellenőriz, csak a jóváhagyásával folyósíthatók a kifizetések. Ha a vállalkások nem teljesülnek a vállalt határidőre, a vállalt minőségben és mennyiségben, akkor az érintett tagállam nem kaphatja meg a számára allokált forrásokat. Egyelőre nem világos, pontosan hogyan történik a tagállami kötelezettségvállaláshoz és az eredményelvárás hoz kötött finanszírozás. A számlákkal történő elszámolás a hazai költségvetési szabályok szerint csak a végső kedvezményezett szintjén jelenik meg. A tagállamoknak évente kétszer kell jelentést készíteniük a program előrehaladásáról (progress report). Az értékelést mind az egyes szakaszokat, mind a program egészét tekintve a Bizottság javaslata alapján a Tanács fogadja el. A pénz folyósítása a tervekben megjelölt és ütemezett célok teljesítéséhez kötött, a teljesítés után fizet a Bizottság. A végrehajtást a Bizottság mellett az Európai Parlament szakbizottsága is figyelemmel kíséri. (Az utóbbi kéthavonta kap tájékoztatást a Bizottságtól.)

Az MFF és az NGEU hét, illetve három évre szóló **kumulált forrásai** abszolút értékben, euróban kifejezve nagy összegek. Az EU összevont kumulált GNI-ához képest viszont csekély nagyságrendet képviselnek, annak 1,1%-ára rúg az MFF, 0,77%-ára az NGEU (Reininger, 2021:13). Az NGEU hitelei nélkül a két csomagban előirányzott források az **európai uniós GNI 1,50%-át** képviselik. Az uniós költségvetés forrásai kiegészítik, nem pedig helyettesítik a tagállamok költségvetését, illetve az Európai Központi Bank által a koronavírus-járvány enyhítését célzó mennyiségi lazítását. Ez utóbbi a monetáris stabilitás biztosítása mellett eszközvásárlásai révén lényeges szerepet játszik a tagállamok államháztartási hiányának a finanszírozásában. Az EU-tagállamok költségvetési kiadásai a GDP 50%-a körüli hányadát képviselik. A hitelek nélküli MFF+NGEU kiadásinak 30%-a éghajlatpolitikai és környezeti célokat szolgál.

Nemzetközi összehasonlításban, azon belül **az USA-val összevetve** a teljes, kumulatív 1,8 billió eurós uniós MFF és NGEU abszolút értékben nagyobb, mint a Joe Biden amerikai elnök által meghirdetett 1,9 billió dolláros (1,6 milliárd euró) mentőcsomag. Ugyanakkor az OECD becslése szerint az amerikai fiskális stimulus a GDP 15%-ára, az

uniós viszont csak 7%-ára rúg.¹⁷ Az összehasonlítás legfeljebb a nagyságrendek érzékeltetésére alkalmas. A mélyebb elemzésben meg kellene vizsgálni a két csomag szerkezetét. Enélkül is nyilvánvaló, hogy az uniós konstrukcióból például teljes mértékben hiányzik a háztartásoknak juttatott pénzügyi támogatás, ami viszont az amerikai programban jelentős. Az USA szövetségi költségvetése jóval nagyobb, mint az uniós.

Az NGEU és az MFF vissza nem térítendő forrásaiból összesen 439 milliárd euró jut éghajlatpolitikai és környezeti célokra. Részletesebb és pontosabb vizsgálata alapján ettől eltérő eredményre jutott Reininger (2021:50), aki szerint a Tanács és az Európai Parlament által elfogadott MFF és NGEU összevont költségvetésből 414,6 milliárd euró összeg hozható összefüggésbe éghajlatpolitikai és környezeti célokkal. Ez 24,7 milliárd euróval kisebb, mint ami a 30%-os célkitűzésből következne.

Ami a források felhasználását illeti, első megközelítésben megalapozottan feltételezhető, hogy a tagállamok az RRF-keret összesen 2018. évi áron 312,5 milliárd euró (2020. évi áron 337,95 milliárd euró) vissza nem térítendő támogatást vesznek igénybe, és lehetőség szerint elkerülik az államadósságot növelő hitelfelvételt, bármennyire is vonzó legyen ez a felvételi lehetőség. Ráadásul a rendszer rugalmas: lehetővé teszi a hitelek későbbi, 2023 végéig történő lehívását, ha szükséges.

Az NGEU 90%-át adó **Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz** tervezett kiadásainak több mint fele az elosztást szabályozó algoritmus szerint három EU-országra: Spanyolországra, Olaszországra és Franciaországra jut (F.6. táblázat). Ezeket a tagállamokat sújtotta a koronavírus-járvány a legnagyobb mértékben. A **Méltányos Átállást Támogató Alap** esetében feltűnő Lengyelország 20%-os, Németország 13%-os és Románia 11%-os részedése (F7. táblázat). Jelentős még Bulgária, Csehország, Olaszország és Franciaország relatív súlya. Ez összhangban van az eszköz célkitűzéseivel, az előirányzott kiadások azon tagállamokra összpontosulnak, ahol jelentős a visszaszorításra ítélt szénbányászat nemeztgazdasági jelentősége, illetve a szén aránya a villamosenergia-termelésben. A **REACT-EU** esetében a nagyarányú területi egyenlőtlenségek miatt Olaszország relatív súlya 28,3%, Spanyolországé 27,4% (F8. táblázat). A **Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap** esetében Lengyelország, Olaszország és Franciaország egyenként 10% körüli részesedése kiugró, ami az agrárszektor uniós átlagosnál nagyobb nemzetgazdasági súlyával magyarázható.

Összefoglalásként megállapítható, hogy az NGEU programjainak mindegyike valamilyen specifikus cél elérését szolgálja. Mivel a koronavírus-járvány gazdasági következményei nem egyforma mértékben érintették a tagállamokat (aszimmetrikus külső sokk), ezért a tervezett kiadások tagországok közötti elosztásakor figyelembe vették az eltérő érintettséget.

¹⁷ <https://theconversation.com/joe-bidens-us-1-9-trillion-stimulus-wont-be-enough-to-reignite-world-economy-on-its-own-157252>

Magyarország az NGEU-keretből 7,2 milliárd euró vissza nem téríthető támogatásra és 9,7 milliárd euró hitelfelvételre jogosult. (A 3. táblázat forintban tartalmazza ezeket az összegeket.) A támogatások 70%-ára 2022 végéig, a fennmaradó 30%-ára 2022 végéig lehet szerződni. Hitelszerződést 2023 végéig lehet kötni. Előlegként a kiadások 13%-át lehet igényelni, ennek folyósítása 2021 közepén valószínűsíthető. A fennmaradó 87%-ot a mutatószámok teljesítésének a függvényében folyósítják.

3. táblázat

Az NGEU keretében Magyarország által igényelhető források
(Milliárd forint)

	2021-2022 70%	2023 30%	Összesen
Támogatás	1 624,161	887,381	2 511,543
Hitel			3 382,81
Összesen			5 894,356

Megjegyzés: Euróból számolva folyó áron, 1 euró = 350 forint árfolyamon. Hitelre 2023. december 31-ig lehet szerződni.

Forrás: RRF bemutató előadás <https://www.palyazat.gov.hu/helyreallitasi-es-ellenallokepességi-eszköz-rrf#>

A források lehívásához a kormány az uniós jogszabályok által előírt feltételeknek megfelelően 432 oldalas helyreállítási és ellenállóképességi – még nem végleges – tervet dolgozott ki (Magyarország Kormánya, 2021). Ennek 9 fókuszterülete a következő:

- Fenntartható, zöld közlekedés: 23,9%
- Egészségügy: 21,7%
- Egyetemek megújítása: 20,9%
- Energetika: 7,4%
- Demográfia és köznevelés: 6,4%
- Digitalizáció: 6,2%
- Körforgásos gazdaság: 4,9%
- Vízgazdálkodás: 4,9%
- Felzárkózó települések: 3,5%

Az Állami Számvevőszék számításai szerint a Magyarországnak allokált teljes hitelkeret kihasználása a 2020. évi makrogazdasági környezet figyelembe vételével a GDP-arányos államadósság 7,5 százalékpontos növekedését eredményezné (Állami Számvevőszék, 2021:7). Az államadósság 2058-ig növekedhet.

A terv szerint a kormány a 37%-os uniós követelménnyel szemben a tervezett források 51%-át kívánja éghajlatpolitikai és környezeti célokra fordítani (4. táblázat). A digitalizáció és a szakpolitikához nem sorolható országspecifikus ajánlások kivételével mindegyik komponens kiadásaihoz tartozik éghajlatpolitikai és környezeti célkitűzés. Ez 100% a vízgazdálkodás, az energetika és a körforgásos gazdaság esetében. A helyreállítási és ellenállóképességi terv nem tartalmazza a bevont szándékozott forrásokat vissza nem térítendő támogatás és hitel bontásban.

A klímacélok teljesülése a magyar helyreállítási és ellenállóképességi tervben
(2021.04.08-i állapot alapján)

Komponens neve	Komponens keretösszege (Mrd Ft)	Klíma címkézés (Mrd Ft)	Klíma címkézés az érintett komponens %-ában
A. Demográfia és köznevelés	458,27	69,29	15,12%
B. Egyetemek megújítása	1191,52	452,42	37,97%
C. Felzárkózó települések	219,96	14,62	6,65%
D. Vízgazdálkodás	163,51	163,51	100,00%
E. Fenntartható zöld közlekedés	1417,60	1241,2	87,56%
F. Energetika	428,10	428,10	100,00%
G. Átállás a körforgásos gazdaságra	353,00	353,00	100,00%
H. Digitalizáció	284,25	0,00	0,00%
I. Egészségügy	1268,01	234,55	18,5%
J. Szakpolitikához nem sorolható ország specifikus ajánlások	12,88		0,00%
Összesen	5797,10	2956,69	51,00%

Forrás: Magyarország Kormánya (2021:16)

A magyar elképzelések alapján érdemes röviden áttekinteni Németország, Franciaország, Olaszország és Spanyolország nemzeti rezilienciaépítési tervének fő vonásait Darvas & Tagliapietra (2021) alapján. Mind a négy ország terveiben közös vonásként megjelenik a zöld energia elterjedésének ösztönzése és az épületek energiahatékonysága javításának támogatása.

Németország zöld infrastrukturális és mobilitási projektjei az elektromos mobilitásra koncentrálnak. Különböző ösztönzőkkel támogatják az elektromos autók, autóbuszok és vasúti járművek terjedését és az elektromos autókhoz szükséges töltési infrastruktúra kiépítését. A zöld energia terén a hidrogéngazdaság létrehozása a fő cél. A nagyfokú forráskoncentráció magyarázata az lehet, hogy az ország a többi tagállamhoz viszonyítva kevés uniós transzferben részesül, amelyet a kormány által kulcsfontosságúnak tartott területekre összpontosít.

Spanyolország az NGEU egyik legkedvezményezettbb országa a források nagysága terén. A felhasználás súlypontját az elektromos mobilitásba és a tömegközlekedésbe irányuló beruházások képezik. **Spanyolországban és Olaszországban** támogatják a megújuló energiaforrásokat, a kis hálózatok kiépítését és a hidrogéngazdaságot.

Franciaország és Olaszország a források felét a vasúti infrastruktúra fejlesztésére kívánja fordítani. **Franciaországban** a prioritás a vasúti hálózat korszerűsítése és a teherszállítás és a helyi vasútvonalak fejlesztése, de a dekarbonizált hidrogén is megjelenik a tervekben. Nagy hangsúlyt kap az új feltételekhez való alkalmazkodás kapcsán a területi kohézió erősítése. **Olaszországban** a nagysebességű vasúti infrastruktúra terén történő előrehaladás a fő cél.

Ami az uniós tervek **finanszírozási és megvalósítási kockázatait** illeti, **időbeli szakaszolást** tekintve optimális esetben a tagállamok 2021. április 30-ig benyújtották nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveiket. A tervek határidőre történő **benyújtása** egyáltalán nem vehető biztosra. E tanulmány írásakor megjelent sajtóinformációk szerint több tagállam késésében van. Bizottsági illetékesek szerint fontosabb a minőség a határidő megtartásánál, ezért engedékenyek a határidő tekintetében. Ebben az első szakaszban nem zárható ki időbeli csúszás.

A bizottsági apparátusnak elvileg egy hónapja van a tervek értékelésére, amivel június 1-ig kellene végeznie. Kétséges, hogy **ennyi idő elegendő** a tagállami tervek érdemi értékelésére és véleményezésére.¹⁸ Ebben a szakaszban is jelentős az időbeli csúszás kockázata.

Optimális esetben a bizottsági véleményekre, ha azok kevés kiegészítési igényt tartalmaznak, a tagállamok egy hónapon belül válaszolhatnak, amire 2021. július 1-ig kerülhet sor. A jelentősebb mértékű átdolgozáshoz természetesen több időre van szükség.

A tanácsi jóváhagyás egy hónapot vesz igénybe, de ismervén az uniós intézmények lassú döntéshozatali folyamatát, nem zárható ki ebben a szakaszban sem további késés. Ha minden az előzetes menetrend szerint zajlik le, akkor ideális esetben 2021. augusztus 1-jén megkezdődhet a támogatások folyósítása.

Reálisan viszont inkább azzal célszerű számolni, hogy a tagállamok kedvező esetben legkorábban 2021. negyedik negyedévében juthatnak támogatáshoz az RRF-ből. Hangsúlyozandó, hogy **a késedelmes folyósítás az NGEU nem elhanyagolható mértékű negatív kockázata**. Ennek következtében nagy a valószínűsége annak, hogy a program tényleges futamideje meghosszabbodik. Ugyanakkor a 2021-ben elfogadott RRF-tervekre 13% előlegfizetés kérhető, az előleg folyósítására 2021 júniusában és júliusában kerülhet sor, ez némileg ellensúlyozhatja a késés kockázatainak egy részét.

Az NGEU forrásaiból azok az EU-tagállamok részesedhetnek, amelyek eleget tesznek az Európai Parlament és az Európai Unió tanácsa 2020/2092. rendeletében **az uniós költségvetés védelmét** szolgáló, a jogállamiság elveit tartalmazó feltételeknek (Európai Unió Tanácsa, 2021a). A 3. cikk szerint a 2. cikkben definiált jogállamiság elveinek megsértésére enged következtetni:

- a) „az igazságszolgáltatás függetlenségének veszélyeztetése;
- b) a hatóságok – többek között a büntetőhatóságok – által hozott önkényes vagy jogellenes döntések megelőzésének, helyesbítésének vagy szankcionálásának elmulasztása, pénzügyi és emberi erőforrásoknak az említett hatóságok megfelelő működését befolyásoló megvonása, vagy az összeférhetlenség elkerülése biztosításának elmulasztása;

¹⁸ Egyes sajtóhírek szerint a bizottsági apparátusnak mintegy 50 ezer oldalnyi anyagot kell elolvasnia és véleményezni. Ha minden tagállam 400 oldalas előterjesztést nyújt be, az önmagában véve 9800 oldal. Ez rendkívül visszafogott, konzervatív becslés.

- c) a jogorvoslati lehetőségek rendelkezésre állásának és hatékonyságának korlátozása, többek között korlátozó eljárási szabályok révén és az ítéletek végrehajtásának hiánya révén, vagy a jogsértések hatékony kivizsgálásának, büntetőeljárás alá vonásának vagy szankcionálásának korlátozása.”

Az 5.cik felsorolja az uniós költségvetés védelmét szolgáló intézkedéseket, amelyek között szerepel többek között a kifizetéseknek vagy a jogi kötelezettségvállalás teljesítésének felfüggesztése, új kötelezettségvállalások tilalma és a részletek folyósításának teljes vagy részleges felfüggesztése. Az intézkedések alkalmazásáról minősített többséggel döntenek.

Az Európai Tanács 2020. december 10-11-i ülésén elfogadott következtetései (Európai Tanács, 2020b) szerint az Európai Bizottságnak nem kellene a jogállamisági eljárást alkalmazni addig, amíg az Európai Bíróság nem dönt az eljárás megsemmisítéséről vagy fenntartásáról. Az Európai Parlament az MFF-csomagról szóló 2020. december 16-i állásfoglalásában kétségbe vonta a jogállamisági eljárást az Európai Bíróság jóváhagyásáig felfüggesztő tanácsi nyilatkozat érvényét.¹⁹ A Parlament és az Európai Unió Tanácsa közötti megállapodás szerint a mechanizmus 2021. január elsejével életbe lép. Ebből következik, hogy az NGEU (és részben az MFF) végrehajtásának további **negatív kockázata** a kifizetések elhalasztása addig, ameddig a jogállamisággal kapcsolatos nézetkülönbségeket nem tisztázzák a felek. Ez a bizonytalanság és a folyósítási kockázat elsősorban Magyarországot, Lengyelországot, Bulgáriát és bizonyos mértékig Szlovéniát érintheti.

További viszonylag rövid távú kockázat az, hogy e tanulmány lezárásakor még nem mindegyik tagállam **ratifikálta** a Tanács saját költségvetési forrásokra vonatkozó határozatát (Európai Unió tanácsa, 2020a), aminek 2021. január 1-i visszamenőleges hatályba lépéséhez a tagállamok egyhangú jóváhagyására van szükség. A ratifikálás csúszása mind az MFF, mind az NGEU végrehajtását gátolhatja,

Az MFF és az NGEU végrehajtásának a teljes futamidő alatti **végrehajtási kockázata** lehet egyes tagállamok korlátozott **tőkeabszorpciós kapacitása**, azaz az, hogy különféle intézményi és egyéb korlátok miatt nem képesek hatékonyan felhasználni a rendelkezésre álló európai uniós pénzügyi forrásokat. Ilyen esetekben az uniós intézmények nem asszisztálhatnak a tagállamok adófizetői pénzének az eltérő elmozdításához. Végrehajtási kockázat továbbá **a kitűzött célok elérésének kikényszeríthetősége**. Ezen a téren a Bizottság mozgásterét korlátozhatják politikai tényezők. Politikai feszültségekhez vezethet ugyanis, ha az uniós intézmények nem fogadják el egyik vagy másik tagállam egyes projektjeinek vagy az egész NGEU-nak a végrehajtását. Kérdés, hogy az EU érdekeit érvényre juttató Bizottság és a tagállami érdekeknek helyt adó Tanács vállalja-e a politikai konfrontációt.

¹⁹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0360_HU.html

6. Összefoglalás, következtetések

Az Európai Unió és jogelődei környezetpolitikájának kezdetei az 1980-as évek végére és az 1990-es évek elejére tehetőek, amikor létrejöttek az elsődleges jogforrások (alapszerződések) szintjén annak jogi alapjai, amelyekre később nagyszámú szakpolitika, valamint másodlagos jogforrás (rendelet, irányelv, határozat stb.) épült. Az uniós környezetpolitika tartalma folyamatosan bővült, és belőle a szakpolitika (de nem az alapszerződések) szintjén 2007-től fokozatosan **klíma- (vagy éghajlat-) és energiapolitika, illetve környezetpolitika** vált. Ennek dinamikáját nagymértékben alakították nemzetközi (globális, illetve multilaterális) tényezők és hatások, amelyekre az uniós intézmények egyrészt követően, másrészt kezdeményezően reagáltak. (A nemzetközi kontextus levezethető a hatályos EUMSZ 191. cikk (4) bekezdéséből is.)

Intézményeire és együttműködési mechanizmusaira támaszkodva az uniós intézmények a nemzetközi jog lehetőségeihez képest nagyobb mozgástérrel rendelkeztek, illetve rendelkeznek a **kitűzött globális és regionális célok végrehajtásának** lehetővé tételében, előmozdításában és esetenként **kikényszerítésében**. Ez különösen annak fényében érdemel figyelmet, hogy a környezetre vonatkozó multilaterális egyezményekhez az uniós tagállamok is csatlakoztak.

Az EU egy fajta **fegyelmező erő** szerepet töltött, illetve tölt be a tagállamok vonatkozásában, szűkítette (de nem szüntette meg) a potyautas magatartás lehetőségeit, az integráció nélkül, közösen elfogadott szabályok nélkül a tagállamok egy része valószínűleg kevesebb erőfeszítést tett volna a környezeti célok elérése érdekében. Ebben az értelemben az EU **közvetítő és katalizátor szerepet** játszott és játszik a globális környezeti célok meghatározott részének a lefordításában és végrehajtásában. Ez lehet többek között a magyarázata annak, hogy az utóbbi másfél-két évtizedben az EU-tagállamok környezeti politikáit, jogszabályait, teljesítménymutatóinak alakulását kiemelkedő mértékben határozta meg a releváns uniós joganyag. Az EU és jogelődei környezeti politikája kiemelkedő, időben növekvő szerepet játszott továbbá a tagállamok gazdaságfilozófiájának és szakpolitikáinak a formálásában.

Az **uniós éghajlat- és energiapolitika célkitűzéseit** kezdettől fogva az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a megújuló energiaforrások ösztönzése és az energiahatékonyság fokozása alkotja, amelyek egyben a szakpolitika **pilléreinek** is tekinthetők. Az energiapolitika **további dimenziójává** vált az energiabiztonság, a belső energiapiac, valamint a kutatás, innováció és versenyképesség, az éghajlatpolitikáé a víz- és levegőtisztaság, a biodiverzitás stb.

A zöld megállapodás létrejöttéig az uniós környezeti politika keretében az elérendő célkitűzéseket definiáló szakpolitikákat és programokat hirdettek meg, amelyekhez a célok realizálását szolgáló közösségi jogszabályok kapcsolódtak. Egyik közös jellemzőjükként említhető, hogy ezek a jogforrások nem tartalmaztak hatékony, jogilag kötelező eszközöket a kitűzött célok érvényesítésére, ami részben a nyílt koordinációs együttműködés jellegéből adódott. Ez valamelyest gyengítette az EU közvetítő,

katalizátor, „fegyelmező” és potyautas-magatartást mérséklő szerepét. Másik jellemzőjük az volt, hogy a finanszírozásban a tagállamok, azokon belül részben a magánszektor forrásaira támaszkodtak, míg a közösségi források szerepe meglehetősen csekély volt.

A **zöld megállapodás** közvetlen előzményeinek a részletesebb vizsgálata tanulságos az uniós jogszabályalkotás dinamikájára szempontjából. A célkitűzések először az uniós kormány- vagy államfőket tömörítő Európai Tanács következtetéseknek nevezett, jogilag nem kötelező politikai jellegű állásfoglalásaiban jelennek meg, amelyek bizottsági előkészítő dokumentumokra (iránymutatások, közlemények, munkaanyagok) támaszkodnak, és amelyekről az Európai Parlament is véleményt nyilvánít. Ezután kerül sor maguknak a jogszabálytervezeteknek a kidolgozására, megvitatására és (az Európai Unió Tanács és az Európai Parlament által történő) elfogadására, később a jogszabályok finomítására. Az új dokumentumok nemcsak egymásra épülnek, hanem szerves folytatásai a korábbi jogszabályoknak. Mindez iránymutatásul szolgál a jövőbeli jogalkotáshoz.

A **zöld megállapodás átfogó és komplex** dokumentumgyűjtemény abban az értelemben, hogy nemzetközi és tágabb gazdasági-társadalmi kontextusba helyezi a témáját: a 2030-ra vonatkozó szigorú célkitűzést a fenntarthatósággal szembeni követelmények figyelembe vételével kell elérni minden szakpolitika esetében, ami új növekedési stratégiát feltételez. A zöld megállapodás célkitűzéseit és főbb elemeit tágabb makrogazdasági kontextusba foglalja és összefogja a **Fenntartható Európa beruházási terv**. Az **MFF és az NGEU** a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérésének, tágabb értelemben a Fenntartható Európa beruházási terv végrehajtásának egyik kiemelkedő fontosságú eszköze, amelyet emellett nem csekély mértékben állítottak a koronavírus-járvány következményei enyhítésének a szolgálatába. A Fenntartható Európa beruházási terv még más további elemeket is tartalmaz. A zöld költségvetés, a Fenntartható Európa beruházási terv, az MFF és az NGEU **szerves egységet** alkot, a komponensek közötti kölcsönhatások számottevő **szinergia** realizálását teszik lehetővé, hozzájárulhat az EU kohéziójához és fenntarthatóságához.

Az eddigi hasonló kezdeményezésekhez képest áttörés az **éghajlat- és környezetpolitikai célok** közösségi forrásokból (MFF és NGEU) való számottevő finanszírozása. A két uniós költségvetés összes kiadásának **30%-át** ilyen célok megvalósítására kívánják fordítani, konkrét célértékek megjelenítésével. Az uniós intézmények a koronavírus-járvány következményeinek a helyreállítását is jelentős részben éghajlatpolitikai és környezeti célok érvényesítéséhez kapcsolják. A 2014 és 2020 közötti MFF 20%-os részesedésével szemben a klíma- és környezeti kiadások 30%-os tervezett aránya igen jelentős **előrelépés**, nemcsak **menyiségi**, hanem **minőségi** szempontból is. A korábbtól eltérően a jelenlegi MFF egészét áthatja a zöld környezeti szemlélet, a **zöldgazdaságba való átmenet gazdaságfilozófiája**. Az elérni kívánt kiadási cél összhangban van az MFF és az NGEU prioritásaival.

A tervezett **kiadások tagországok közötti elosztása normatív alapon**, előre rögzített és a tagállamok által jóváhagyott elvek és szabályok alapján történik. Ilyen feltételek mellett kevés tere van a szubjektív tényezőknek. A nem visszterhes kiadások esetében a tagországoknak allokált források nagyságrendje adott. Tagállmai mozgástér legfeljebb abban van, hogy az allokált források mekkora hányadát sikerül lehívni. A hitelkeretek elosztása, illetve igénybe vétele rugalmasabban történik, bizonyos keretek között a tagállamok versenyeznek a hitelforrásokért.

A zöld megállapodás, a Fenntartható Európa beruházási terv, az MFF és az NGEU gyengesége a **túldimenzionált célrendszer**. Ezt valamelyest ellensúlyozza néhány nagyobb blokk, de a sok kisebb program töredezetté teszi a koncepciót és a megvalósítást.

A 2021 és 2027 közötti időszakra szóló **MFF-ben** 322 milliárd eurót kívánnak éghajlatpolitikai és környezeti célokra fordítani. Ehhez kapcsolható az **NGEU** ugyanilyen célú 117 milliárd euró vissza nem térítendő forrása, ami **összesen 439 milliárd euró**. (A két költségvetés mélyebb vizsgálata ennél 24,7 milliárd euróval alacsonyabb, 414,6 milliárd euró eredményre jutott.) Mindehhez adódik több mint **210 milliárd euróra** besült, nemzeti **társfinanszírozás, hitelek, hitelgaranciák** és egyéb eszközök által generált beruházás, **az Európai Beruházási Bank 180 milliárd euró** zöld hitelkerete, valamint az NGEU-ban elkülönített **110 milliárd euró** összegű hitel, ami összesen 500 milliárd eurót tesz ki. Különböző minőségük miatt a támogatások és a hitelgaranciák és -keretek nem adhatók össze. Nem hagyható figyelmen kívül az MFF, az NGEU és a Fenntartható Európa beruházási terv egymástól eltérő futamideje sem.

5. táblázat

Tervezett éghajlatpolitikai és környezeti források az EU-ban 2021 és 2027 között
(Milliárd euró, 2018. évi árakon)

	Nem visszterhes támogatás	Hitel, hitelgarancia
MFF	322	-
NGEU	117	110
Nemzeti társfinanszírozás, hitel, hitelgarancia	-	210
Európai Beruházási Bank	-	180
Összesen	439	500

Forrás: Uniós anyagok alapján saját szerkesztés.

A társfinanszírozás, a bankgarancia, a hitel olyan lehetőség, amellyel a gazdasági szereplők élhetnek, de ez messze nem kötelező. Felhasználásuk a konkrét hitelkondíciók mellett nagymértékben függ a gazdasági környezettől, attól, hogy az mennyiben ösztönöz a meglévő keretek kiaknázására. A rendelkezésre álló **hitelgaranciák és hitelkeretek kihasználása** a zöld megállapodás, illetve a Fenntartható Európa beruházási terv megvalósításának egyik lényeges, ha nem a legfőbb **kockázata**.

Az előzőhöz képest a jelenlegi MFF és NGEU a **kiadások finanszírozásában** is előrelépés. Az MFF bevételei között megjelent a újrafeldolgozatlan műanyag csomagolási hulladékra épülő új saját forrás, és további zöld források (széndioxid határkiegyenlítő mechanizmus, ETS-alapú forrás) későbbi bevezetéséről született jogilag kötelező döntés. Az NGEU kiadásainak egy részét közös európai uniós **zöld kötvény** kibocsátásával kívánja fedezni a Bizottság.

Az MFF, az NGEU és a Fenntartható Európa beruházási terv többi eszköze multiplikátor-, előre és hátra irányuló tovaryűrűző hatásokat generálva **katalizátor szerepet** játszik a zöld megállapodás végrehajtásában. Ez érthető annak a tükrében, hogy **az MFF és az NGEU** a csekély nagyságrendjük és egyéb okok miatt nem helyettesíti, hanem **kiegészíti a tagállami költségvetési forrásokat**. Ezért nem indokolt vagy csak korlátozottan az az MFF és az MFF kiadásait, tágabb értelemben az általuk mozgósított pénzügyi források nagyságrendjét összehasonlítani az éghajlatpolitikai és környezeti célok eléréséhez becsült beruházási igényekkel (amelyek felmérésre egyébként is bizonytalan, illetve új technológiák és szükségletek megjelenésével folyamatosan változik).

A zöld megállapodás célkitűzései és mechanizmusai beépülnek a tagállamok költségvetésébe, amiből **környezetbarát költségvetési gyakorlat** adódik. A zöld megállapodás, illetve az MFF és az NGEU közvetlen és közvetett formában érinti a gazdasági folyamatokat. A **közvetlen hatások** a beruházások, azokon belül a **közberuházások**, illetve a **szabályozás** terén érvényesülnek a legerőteljesebben,

A zöld megállapodás közvetlen hatása leginkább környezetbarát költségvetési tervezésben, az állami-közületi beruházások súlypontjának a zöldgazdaságba való átmenetet támogató területekre és tevékenységekre történő átrendeződésében, az állami támogatások környezetbarát tevékenységeket preferáló szabályozásában, a környezetbarát termékek előállításának ösztönzésében jelentkezik. A dekarbonizációs célok érvényesítése a fosszilis energiahordozók, azon belül a szénbányászat, illetve a széntüzelésű villamos erőművek visszaszorítása, a megújuló energiahordozók támogatása, az épületek energiahatékonyágát javító beruházások formájában fog megvalósulni.

A zöld költségvetés a magánszféra mozgásterét **közvetve** alakítja. Így a magánvállalatok kivitelezőkként, illetve beszállítókként részt vállalnak az állami-közületi beruházások megvalósításában. Az állami támogatások és a környezetbarát termékek előállítását ösztönző uniós szabályozás támpontokat ad a vállalati beruházások, üzleti stratégiák, súlyképzés stb. kidolgozásához, klímabarát vagy klímasemleges termékek előállításához. A klímabarát szabályozási környezet meghatározza a Fenntartható Európa beruházási terv keretében rendelkezésre álló hitelek felhasználását is. Összességében az várható, hogy a zöld megállapodás hozzájárul az éghajlatpolitikai és környezeti célok iparstratégiákba való beépüléséhez mint azok horizontális eszközei. Ágazati-szektorális vetületben a zöld megállapodás hatása várhatóan a bányászatban, az energiatermelésben és az építőiparban lesz a legjelentősebb.

A zöld megállapodás, az MFF és az NGEU egy **új típusú gazdasági fejlődési modell és növekedési pálya** körvonalait rajzolja ki mind az EU, mind pedig a tagállamok szintjén, amelynek egyik központi eleme (a digitális transzformáció mellett) a zöld gazdaságba való átmenet, vezérfonala a fenntarthatóság és a rugalmas ellenállóképesség lesz.

A zöld megállapodás végrehajtását több **negatív kockázat** övezi. **Időbeli folyósítási kockázat** az NGEU esetében a tagállami helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítésének, bizottsági véleményezésének tagállami átdolgozásának és a folyósításról szóló döntésnek az időigénye a tervezett nagyobb lehet, emiatt azzal indokolt számolni, hogy a kifizetés legkorábban 2021 negyedik negyedévében kezdődhet. Ez csökkentheti az EUNG (és az MFF) pozitív gazdasági hatásait. Hasonló kockázat áll fenn az MFF esetében is. További kockázat kapcsolódik az uniós költségvetés védelmét szolgáló jogállamimechanizmus-rendeletnek és más uniós dokumentumok rendelkezéseinek való **megfeleléshez**. **Végrehajtási kockázat** a tagállamok korlátozott tőkeabszorpciós képessége és a tagállamok által kitűzött célok elérése uniós intézmények által történő kikényszerítésének sok korlátja.

Az MFF keretében a **Magyarországra** beérkező uniós források 30%-át a zöld megállapodás, illetve az MFF prioritásai értelmében **éghajlatpolitikai és környezeti célokra** kell fordítani, ami **összesen 10,2 milliárd euró, éves átlagban 1,5 milliárd euró**. Megalapozottan feltételezhető, hogy Magyarország az EU-költségvetésben elfoglalt részesedésének (5%) megfelelő arányban juthat hozzá a Fenntartható Európa beruházási tervben előírányzott hitelekhez és hitelgaranciákhoz, valamint az Európai Beruházási Bank hiteleihez. Ilyen feltételek mellett az előbbiből **10,1 milliárd euró**, az utóbbiból **9 milliárd euró** pénzügyi forrás bevonására kerülhet sor, amiből az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek az elérését szolgáló projekteket és programokat is lehet finanszírozni. Ez természetesen durva becslés és egy fajta felső korlát, a rendelkezésre álló lehetőséget érzékeltetésére alkalmas.) A folyósításhoz szükség van az országspecifikus ajánlások végrehajtására. Ennek elmaradása a források lehívásának egyik kockázata. A másik kockázat az EU költségvetésének védelmét szolgáló jogállamisági feltételeknek való meg nem felelés.

Magyarország az NGEU-keretből 7,2 milliárd euró vissza nem téríthető támogatásra és 9,7 milliárd euró hitelfelvételre jogosult. (A 3. táblázat forintban tartalmazza ezeket az összegeket.) A támogatások 70%-ára 2022 végéig, a fennmaradó 30%-ára 2022 végéig lehet szerződni. Hitelszerződést 2023 végéig lehet kötni. Előlegként a kiadások 13%-át lehet igényelni, ennek folyósítása 2021 közepén valószínűsíthető. A fennmaradó 87%-ot a mutatószámok teljesítésének a függvényében folyósítják. A forrásbevonás kockázatai közé tartozik a késedelmes folyósítás, a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv hiányosságok miatti elutasítása, az EU költségvetésének védelmét szolgáló jogállamisági feltételeknek való meg nem felelés és a magyar gazdaság korlátozott tőkefelszívó képessége.

7. Függelék

F1. táblázat

Az Európai Unió 2021 és 2027 közötti többéves pénzügyi keretének kiadásai (Millió euró, 2018. évi árakon)

Kötelezettségvállalási előirányzatok	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021–2027 összesen
1. Egységes piac, innováció és digitális gazdaság	19 712	19 666	19 133	18 633	18 518	18 646	18 473	132 781
2. Kohézió, reziliencia és értékek	49 741	51 101	52 194	53 954	55 182	56 787	58 809	377 768
2a. Gazdasági, társadalmi és területi kohézió	45 411	45 951	46 493	47 130	47 770	48 414	49 066	330 235
2b. Reziliencia és értékek	4 330	5 150	5 701	6 824	7 412	8 373	9 743	47 533
3. Természeti erőforrások és környezet	55 242	52 214	51 489	50 617	49 719	48 932	48 161	356 374
ebből: Piachoz kapcsolódó kiadások és közvetlen kifizetések	38 564	38 115	37 604	36 983	36 373	35 772	35 183	258 594
4. Migráció és határigazgatás	2 324	2 811	3 164	3 282	3 672	3 682	3 736	22 671
5. Biztonság és védelem	1 700	1 725	1 737	1 754	1 928	2 078	2 263	13 185
6. Szomszédság és a világ	15 309	15 522	14 789	14 056	13 323	12 592	12 828	98 419
7. Európai közigazgatás	10 021	10 215	10 342	10 454	10 554	10 673	10 843	73 102
ebből: Az intézmények igazgatási kiadásai	7 742	7 878	7 945	7 997	8 025	8 077	8 188	55 852
Kötelezettségvállalási előirányzatok összesen	154 049	153 254	152 848	152 750	152 896	153 390	155 113	1 074 300
Kifizetési előirányzatok összesen	156 557	154 822	149 936	149 936	149 936	149 936	149 936	1 061 058

Megjegyzés: A folyó áras adatok évi 2%-os deflátorral számolandók ki.

Forrás: Európai Unió Tanácsa (2020)

A 2021-2027 MFF és az NGEU keretében vállalt kötelezettségek 2018. évi árakon
(Millió euró)

	MFF 2021-2027	NGEU	Összesen
1. Belső piac, innováció, digitalizáció	132 781	10 600	143 381
1. Kutatás és innováció	83 159	5 000	88 159
Horizon Europe	76 400	5 000	81 400
Ebből: a fedezet reallokációja	500		500
Euratom kutatási és képzési program	1 757		1 757
Nemzetközi termonukleáris kísérleti reaktor	5 000		5 000
Egyéb	2		2
2. Európai stratégiai beruházások	29 367	5 600	34 967
InvestEU Alap	2 800	5 600	8 400
Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz Közlekedés	11 384		11 384
Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz - Energia	5 180		5 180
Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz – Digitalizáció	1 832		1 832
Digitális Európa Program	6 761		6 761
Egyéb	146		146
Decentralizált ügynökségek	1 263		1 263
3. Belső piac	5 860		5 860
Belső piac program (COSME-val együtt)	3 735		3 735
EU csalás elleni program	161		161
Adózási együttműködés (FISCALIS)	239		239
Vámegyüttműködés (CUSTOMD)	843		843
Egyéb	72		72
Decentralizált ügynökségek	811		811
4. Világúr	13 443		13 443
Európai világúr program	13 202		13 202
Decentralizált ügynökségek	241		241
Különbség	952		952
Ebből: programok reallokációja	500		500
2. Kohézió, reziliencia és értékek	377 768	721 900	1 099 668
5. Regionális fejlesztés és kohézió	243 087	47 500	290 587
Európai Regionális Fejlesztési Alap	200 360		200 360
Kohéziós Alap	42 556		42 556
Ebből: Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz – Közlekedés	10 000		10 000
REACT EU		47 500	47 500
A török ciprióta közösség támogatása	171		171
6. Helyreállítás és reziliencia	18 595	674 400	692 995

	MFF 2021-2027	NGEU	Összesen
Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz		672 500	672 500
Ebből: nem visszerhes támogatás		312 500	312 500
hitelek		360 000	360 000
Technikai segítségnyújtási eszköz	767		767
Az euró támadások elleni védelme	5		5
Finanszírozás és visszafizetés - NGEU	12 914		12 914
Uniós polgári védelmi mechanizmus (rescEU)	1 106	1 900	3 006
EU4 Egészség	2 170		2 170
Ebből: a fedezet reallokációja	500		500
Decentralizált ügynökségek	1 558		1 558
Egyéb	75		75
7. Befektetés az emberekbe, társadalmi kohézió és értékek	115 825		115 825
Európai Szociális Alap+	87 995		87 995
Ebből: foglalkoztatás és szociális innováció	676		676
Erasmus+	21 708		21 708
Ebből: a fedezet reallokációja	500		500
Európai Szolidaritási Testület	895		895
Kreatív Európa	1 642		1 642
Igazságügy, jog és értékek	841		841
Egyéb	1 196		1 196
Decentralizált ügynökségek	1 547		1 547
Különbség, fedezet	261		261
Ebből: programok reallokációja	1 000		1 000
3. Természeti erőforrások és környezet	356 374	17 500	373 874
8. Mezőgazdasági és tengerparti politika	342 876	7 500	350 376
Európai Mezőgazdasági és Garanciaalap	258 594		258 594
Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap	77 850	7 500	85 350
Európai Tengerparti és Halászati Alap	5 430		5 430
Egyéb	890		890
Decentralizált ügynökségek	112		112
9. Környezet és klíma akció	12 838	10 000	22 838
Környezet- és éghajlati akcióprogram (LIFE)	4 812		4 812
Méltányos Átállást Támogató Alap	7 500	10 000	17 500
Egyéb	218		218
Decentralizált ügynökségek	308		308
Fedezet	660		660
4. Migráció és határigazgatás	22 671		22 671
10. Migráció	9 789		9 789
Menekültügyi és Migrációs Alap	8 705		8 705
Decentralizált ügynökségek	1 084		1 084
11. Határigazgatás	12 680		12 680
Integrált Határigazgatási Alap	5 505		5 505

	MFF 2021-2027	NGEU	Összesen
Decentralizált ügynökségek	7 175		7 175
Ebből: a fedezet reallokációja	500		500
Fedezet	202		202
Ebből: a programok reallokációja	500		500
5. Biztonság és védelem	13 185		13 185
12. Biztonság	4 070		4 070
Belbiztonsági Alap	1 705		1 705
Nukleáris erőművek leszerelése (Litvánia)	490		490
Nukleáris biztonság és leszerelés (Bulgáriával és Szlovákiával együtt)	555		555
Decentralizált ügynökségek	1 320		1 320
13. Védelem	8 514		8 514
Európai Védelmi Alap	7 014		7 014
Katonai mobilitás	1 500		1 500
Fedezet	601		601
6. Szomszédság és a világ	98 419		98 419
14. Külső fellépés	85 245		85 245
Szomszédság, fejlesztési és nemzetközi együttműködési eszköz	70 800		70 800
Humanitárius segély	10 260		10 260
Ebből: a fedezet reallokációja	500		500
Közös kül- és biztonságpolitika	2 375		2 375
Tengerentúli országok és területek (Grönlandot is beleértve)	444		444
Egyéb	1 366		1 366
Decentralizált ügynökségek			0
15. Előcsatlakozási segítség	12 565		12 565
Előcsatlakozási segítség	12 565		12 565
Fedezet	609		609
Ebből: programok reallokációja	500		500
7. Európai közigazgatás	73 102		73 102
Európai iskolák és nyugdíjak	17 250		17 250
Az intézmények adminisztratív kiadásai	55 852		55 852
Összesen	1 074 300	750 000	1 824 300
Ebből:			
Kohézió (ERFA, KH, ESZA, ReactEU)	330 235		330 235
Közös agrárpolitika	336 444		336 444

Megjegyzések: A folyó áras adatok évi 2%-os deflátorral számolandók ki.

A 2021 és 2027 közötti időszakra további 12,5 milliárd eurót irányoztak elő a költségvetésen felül a Horizon Europe, az Erasmus+, az EU4Health, az Integrált Határigazgatási Alap, a jogok és értékek, a kreatív Europa, az InvestEU és az NDICI feltöltésére. A finanszírozási forrást a versenyszabályok megsértése és a kötelezettségzegések miatt kirótt bírságok képezik.

Forrás: Európai Unió Tanácsa

F3. táblázat

A kohéziós politikára előirányzott kiadások EU-tagállamok szerint 2021-2027
(Millió euró 2020. évi folyó árakon)

	ESZA+	ERFA	KA	Ebből EHE	ETE	Összesen	%
Belgium	1 168	1 152	0	0	369	2 689	0,0
Bulgária	2 625	5 741	1 656	390	134	10 156	2,7
Csehország	2 701	10 426	8 327	1 962	306	21 760	5,8
Dánia	120	141	0	0	254	515	0,1
Németország	6 527	10 913	0	0	1 005	18 445	5,0
Észtország	503	1 693	1 073	253	57	3 326	0,9
Írország	508	396	0	0	291	1 195	0,3
Görögország	5 845	11 452	3 955	932	127	21 379	5,7
Spanyolország	11 153	23 540	0	0	683	35 376	9,5
Franciaország	6 675	9 070	0	0	1 090	16 835	4,5
Horvátország	1 983	5 356	1 547	364	184	9 070	2,4
Olaszország	14 535	26 615	0	0	935	42 085	11,3
Ciprus	222	467	233	55	37	959	0,3
Lettország	711	2 493	1 359	320	49	4 612	1,2
Litvánia	1 136	3 464	1 856	437	82	6 538	1,8
Luxemburg	15	15	0	0	29	59	0,0
Magyarország	5 507	13 360	3 404	802	255	22 526	6,0
Málta	124	474	216	51	23	837	0,2
Hollandia	414	506	0	0	373	1 293	0,3
Ausztria	394	537	0	0	216	1 147	0,3
Lengyelország	14 913	47 417	12 145	2 861	560	75 035	20,1
Portugália	7 497	11 497	4 447	1 048	136	23 577	6,3
Románia	8 239	17 070	4 628	1 090	367	30 304	8,1
Szlovénia	727	1 538	940	221	74	3 279	0,9
Szlovákia	2 404	8 117	2 110	497	220	12 851	3,4
Finnország	605	888	0	0	160	1 653	0,4
Svédország	707	863	0	0	351	1 921	0,5
Technikai segítség	345	760	129	0	31	1 265	0,3
Transznacionális együttműködés	197	0	0	0	0	197	0,1
Interregionális innovatív beruházások	0	564	0	0	0	564	0,2
Európai városi kezdeményezés	0	564	0	0	0	564	0,2
Interregionális együttműködés	0	0	0	0	564	564	0,2
Összesen	98 500	217 089	48 025	11 283	8 962	372 576	100,0
Megosztás %	26,4	58,3	12,9	3,0	2,4	100,0	

Megjegyzések: ESZA: Európai Szociális Alap, ERFA: Európai Regionális Fejlesztési Alap, KA: Kohéziós Alap, EHE: Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz, ETE: Európai Területi Együttműködés Forrás: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/1_table_breakdown_of_cohesion_policy_current_prices.pdf

F4. táblázat

Az Európai Mezőgazdasági és Garanciaalap 2021 és 2027 között tervezett kiadási előirányzatainak tagállamok közötti megoszlása
(Millió euró 2020. évi folyó árakon)

Naptári év	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2020-2026	
Költségvetési év	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021-2027	%
Belgium	495,3	495,3	495,3	495,3	495,3	495,3	495,3	3467,1	1,2
Bulgária	810,3	819,0	827,6	836,2	844,9	853,5	862,1	5853,6	2,0
Csehország	862,0	862,0	862,0	862,0	862,0	862,0	862,0	6034,0	2,1
Dánia	862,7	862,7	826,7	862,7	862,7	862,7	862,7	6002,9	2,1
Németország	4958,1	4958,1	4958,1	4958,1	4958,1	4958,1	4958,1	34706,7	11,9
Észtország	166,0	190,9	193,0	196,6	199,4	202,3	205,2	1353,4	0,5
Írország	1186,3	1186,3	1186,3	1186,3	1186,3	1186,3	1186,3	8304,1	2,9
Görögország	2138,5	2139,4	2138,5	2138,5	2138,5	2138,5	2138,5	14970,4	5,1
Spanyolország	5322,7	5340,4	5337,3	5344,6	5351,5	5359,2	5366,5	37422,2	12,9
Franciaország	7829,2	7840,0	7829,2	7829,2	7829,2	7829,2	7829,2	54815,2	18,8
Horvátország	318,4	356,7	387,1	387,1	387,1	387,1	387,1	2610,6	0,9
Olaszország	3992,2	3992,2	3992,2	3992,2	3992,2	3992,2	3992,2	27945,4	9,6
Ciprus	52,3	52,3	52,3	52,3	52,3	52,3	52,3	366,1	0,1
Lettország	296,9	339,4	344,5	349,6	354,6	359,7	364,8	2409,5	0,8
Litvánia	507,0	570,6	579,1	587,7	596,2	604,8	613,3	4058,7	1,4
Luxemburg	32,8	32,8	32,8	32,8	32,8	32,8	32,8	229,6	0,1
Magyarország	1275,4	1275,4	1275,4	1275,4	1275,4	1275,4	1275,4	8927,8	3,1
Málta	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	32,2	0,0
Hollandia	717,7	717,7	717,7	717,7	717,7	717,7	717,7	5023,9	1,7
Ausztria	692,2	692,2	692,2	692,2	692,2	692,2	692,2	4845,4	1,7
Lengyelország	3003,9	3035,1	3066,3	3097,4	3128,6	3159,8	3191,0	21682,1	7,4
Portugália	754,2	767,1	771,8	780,6	789,4	798,1	806,9	5468,1	1,9
Románia	1916,2	1943,7	1971,3	1998,8	2026,4	2054,0	2081,5	13991,9	4,8
Szlovénia	137,0	137,0	137,0	137,0	137,0	137,0	137,0	959,0	0,3
Szlovákia	392,2	397,1	401,9	406,8	411,6	416,5	421,4	2847,5	1,0
Finnország	514,1	515,9	517,7	519,5	521,4	523,2	525,0	3636,8	1,2
Svédország	686,0	686,3	686,5	686,7	686,9	687,2	687,4	4807,0	1,7
Egyéb	1000,1	1046,8	1196,8	1221,0	1246,4	1271,0	1298,5	8280,6	2,8
Összesen	40924	41257	41481	41649	41781	41913	42047	291052	100

Forrás:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/2_table_breakdown_of_eagf_28.09.pdf

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap 2021 és 2027 között tervezett kiadásainak EU-tagállamok közötti megoszlása
(Millió euró 2020. évi folyó árakon)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021-2027	%
Belgium	101,1	82,8	82,8	82,8	82,8	82,8	82,8	597,9	0,7
Bulgária	344,6	282,2	282,2	282,2	282,2	282,2	282,2	2037,8	2,3
Csehország	316,5	259,2	259,2	259,2	259,2	259,2	259,2	1871,7	2,1
Dánia	92,7	75,9	75,9	75,9	75,9	75,9	75,9	548,1	0,6
Németország	1334,0	1092,4	1092,4	1092,4	1092,4	1092,4	1092,4	7888,4	9,0
Észtország	107,5	88,0	88,0	88,0	88,0	88,0	88,0	635,5	0,7
Írország	380,6	311,6	311,6	311,6	311,6	311,6	311,6	2250,2	2,6
Görögország	680,2	557,0	557,0	557,0	557,0	557,0	557,0	4022,2	4,6
Spanyolország	1319,4	1080,4	1080,4	1080,4	1080,4	1080,4	1080,4	7801,8	8,9
Franciaország	1782,3	1459,4	1459,4	1459,4	1459,4	1459,4	1459,4	10539	12,1
Horvátország	363,1	297,3	297,3	297,3	297,3	297,3	297,3	2146,9	2,5
Olaszország	1648,6	1349,9	1349,9	1349,9	1349,9	1349,9	1349,9	9748,0	11,1
Ciprus	29,0	23,8	23,8	23,8	23,8	23,8	23,8	171,8	0,2
Lettország	143,5	117,5	117,5	117,5	117,5	117,5	117,5	848,5	1,0
Litvánia	238,7	195,5	195,5	195,5	195,5	195,5	195,5	1411,7	1,6
Luxemburg	15,0	12,3	12,3	12,3	12,3	12,3	12,3	88,8	0,1
Magyarország	509,1	416,9	416,9	416,9	416,9	416,9	416,9	3010,5	3,4
Málta	24,4	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	144,4	0,2
Hollandia	89,5	73,3	73,3	73,3	73,3	73,3	73,3	529,3	0,6
Ausztria	635,1	520,0	520,0	520,0	520,0	520,0	520,0	3755,1	4,3
Lengyelország	1612,0	1320,0	1320,0	1320,0	1320,0	1320,0	1320,0	9532,0	10,9
Portugália	660,1	540,6	540,6	540,6	540,6	540,6	540,6	3903,7	4,5
Románia	1181,0	967,0	967,0	967,0	967,0	967,0	967,0	6983,0	8,0
Szlovénia	134,5	110,2	110,2	110,2	110,2	110,2	110,2	795,7	0,9
Szlovákia	316,4	259,1	259,1	259,1	259,1	259,1	259,1	1871,0	2,1
Finnország	433,0	354,5	354,5	354,5	354,5	354,5	354,5	2560,0	2,9
Svédország	258,8	211,9	211,9	211,9	211,9	211,9	211,9	1530,2	1,7
egyéb	37,0	30,3	30,3	30,3	30,3	30,3	30,3	218,8	0,3
Összesen	14788	12109	12109	12109	12109	12109	12109	87442	100

Forrás:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/3_table_breakdown_of_eafrd_28.09.pdf

**A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében nyújtható maximális nem
visszterhes támogatás EU-tagállamok szerint**
(Milliárd euró 2020. évi áron)

	Az elérhető összeg 70%-a	Az elérhető összeg 30%-a	Összesen 100%	Tagállami részesedés, %
Belgium	3,6	2,3	5,9	1,7
Bulgária	4,6	1,6	6,2	1,8
Csehország	3,5	3,5	7,0	2,1
Dánia	1,3	0,2	1,5	0,4
Németország	16,3	9,3	25,6	7,6
Észtország	0,8	0,2	1,0	0,3
Írország	0,9	0,1	1,0	0,3
Görögország	13,5	4,3	17,8	5,3
Spanyolország	46,6	22,9	69,5	20,6
Franciaország	24,3	15,0	39,3	11,6
Horvátország	4,6	1,7	6,3	1,9
Olaszország	47,9	21,0	68,9	20,4
Ciprus	0,8	0,2	1,0	0,3
Lettország	1,6	0,3	1,9	0,6
Litvánia	2,1	0,1	2,2	0,7
Luxemburg	0,1	0,0	0,1	0,0
Magyarország	4,6	2,5	7,1	2,1
Málta	0,2	0,1	0,3	0,1
Hollandia	3,9	2,0	5,9	1,7
Ausztria	2,2	1,2	3,4	1,0
Lengyelország	20,3	3,6	23,9	7,1
Portugália	9,8	4,1	13,9	4,1
Románia	10,2	4,0	14,2	4,2
Szlovénia	1,3	0,5	1,8	0,5
Szlovákia	4,6	1,7	6,3	1,9
Finnország	1,7	0,4	2,1	0,6
Svédország	2,9	0,4	3,3	1,0
Kerekítési hiba	0,3	0,3	0,6	0,2
EU-27	234,5	103,5	338,0	100,0

Forrás:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/recovery_and_resilience_facility.pdf

**A Méltányos Átállást Támogató Alap tervezett kiadásainak megoszlása
az EU-tagállamok között
(Millió euró, 2018. évi árakon)**

	NGEU	MFF 2021-2027	Összesen	Tagállami részesedés %
Belgium	95	71	166	0,9
Bulgária	673	505	1 178	6,7
Csehország	853	640	1 493	8,5
Dánia	46	35	81	0,5
Németország	1 288	966	2 254	12,9
Észtország	184	138	322	1,8
Írország	44	33	77	0,4
Görögország	431	324	755	4,3
Spanyolország	452	339	791	4,5
Franciaország	535	402	937	5,4
Horvátország	97	72	169	1,0
Olaszország	535	401	936	5,3
Ciprus	53	39	92	0,5
Lettország	100	75	175	1,0
Litvánia	142	107	249	1,4
Luxemburg	5	4	9	0,1
Magyarország	136	102	238	1,4
Málta	12	9	21	0,1
Hollandia	324	243	567	3,2
Ausztria	71	53	124	0,7
Lengyelország	2 000	1 500	3 500	20,0
Portugália	116	87	203	1,2
Románia	1112	834	1 946	11,1
Szlovénia	134	101	235	1,3
Szlovákia	239	179	418	2,4
Finnország	242	182	424	2,4
Svédország	81	61	142	0,8
Kerekítési hiba	0	-2	-2	0,0
EU-27	10 000	7 500	17500	100,0

Forrás:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/just_transition_fund_allocations_05.11_v2_0.pdf

A REACT-EU tervezett kiadásainak megoszlása az EU-tagállamok között

	Millió euró 2018. évi árakon	Millió euró 2020. évi árakon	Tagállami részesedés 2020. évi árak alapján
Belgium	245	260	0,7
Bulgária	413	438	1,1
Csehország	790	838	2,1
Dánia	168	178	0,4
Németország	1 785	1 894	4,8
Észtország	168	178	0,4
Írország	84	89	0,2
Görögország	1 616	1 715	4,3
Spanyolország	10 269	10 898	27,4
Franciaország	2926	3105	7,8
Horvátország	541	574	1,4
Olaszország	10 693	11 348	28,5
Ciprus	105	112	0,3
Lettország	199	211	0,5
Litvánia	259	275	0,7
Luxemburg	132	140	0,4
Magyarország	834	885	2,2
Málta	105	112	0,3
Hollandia	417	443	1,1
Ausztria	207	219	0,6
Lengyelország	1 556	1 651	4,1
Portugália	1 508	1 600	4,0
Románia	1 252	1 329	3,3
Szlovénia	248	263	0,7
Szlovákia	583	618	1,6
Finnország	127	135	0,3
Svédország	272	288	0,7
Kerekítési hiba	-2	-1	0,0
EU-27	37 500	39 795	100,0

Forrás:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/react-eu_allocations_2021_2.pdf

**Az NGEU Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap tervezett kiadásainak
tagállamok közötti megoszlása**
(Millió euró, 2020. évi folyó árakon)

	2021	2122	Összesen	Tagállami részesedés, %
Belgium	14,2	33,9	48,1	0,6
Bulgária	59,7	142,2	201,9	2,5
Csehország	54,9	130,6	185,5	2,3
Dánia	16,1	38,3	54,4	0,7
Németország	209,9	499,7	709,6	8,8
Észtország	18,6	44,4	63,0	0,8
Írország	56,1	133,6	189,7	2,4
Görögország	108,1	257,2	365,3	4,5
Spanyolország	212,3	505,4	717,7	8,9
Franciaország	256,5	610,4	866,9	10,7
Horvátország	59,7	142,0	201,7	2,5
Olaszország	269,4	641,2	910,6	11,3
Ciprus	3,4	8,1	11,5	0,1
Lettország	24,9	59,2	84,1	1,0
Litvánia	41,4	98,5	139,9	1,7
Luxemburg	2,6	6,2	8,8	0,1
Magyarország	88,3	210,1	298,4	3,7
Málta	2,6	6,2	8,8	0,1
Hollandia	15,5	36,9	52,4	0,6
Ausztria	101,9	242,5	344,4	4,3
Lengyelország	279,5	665,2	944,7	11,7
Portugália	104,6	248,9	353,5	4,4
Románia	204,8	487,3	692,1	8,6
Szlovénia	21,7	51,6	73,3	0,9
Szlovákia	48,3	114,9	163,2	2,0
Finnország	61,9	147,4	209,3	2,6
Svédország	44,9	106,8	151,7	1,9
Kerekítési hiba	6,0	14,2	20,2	0,3
EU-27	2 387,8	5 682,9	8 070,7	100,0

Forrás: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/eafrd_-_ngeu.pdf

Környezetvédelmi kiadások a GDP százalékában

	2014	2015	2016	2017
EU-28	1,9	1,9	1,9	1,9
Belgium	3,3	3,1	3,1	3,2
Bulgária	2,4	2,1	1,4	1,5
Csehország	2,8	2,7	2,7	2,6
Dánia	2	2,2	2,1	2,1
Németország	2,2	2,1	2,1	2,2
Észtország	2,6	2,7	2,1	2,3
Írország	0,9	n.a.	0,6	n.a.
Görögország	1,4	1,4	1,3	1,3
Spanyolország	1,6	1,6	1,5	1,5
Franciaország	2,0	1,9	1,9	1,9
Horvátország	2,4	2,4	2,4	2,4
Olaszország	1,6	1,7	1,8	1,7
Ciprus	1,6	1,8	1,6	1,5
Lettország	2,0	1,7	1,7	1,6
Litvánia	1,4	1,4	1,5	1,3
Luxembourg	0,9	0,9	0,9	1,0
Magyarország	2,3	2,5	1,8	1,9
Málta	1,7	2,1	1,5	1,5
Hollandia	2,7	2,7	2,5	2,5
Ausztria	3,1	3,0	3,2	3,2
Lengyelország	1,8	1,9	2,0	1,9
Portugália	1,4	1,4	1,2	1,4
Románia	1,4	1,8	1,2	n.a.
Szlovénia	2,6	2,2	2,1	2,0
Szlovákia	1,9	2,3	1,9	1,9
Finnország	1,7	1,8	1,8	1,7
Svédország	1,8	1,8	1,9	1,8
Egyesült Királyság	1,3	1,4	1,3	1,3

Megjegyzés: n.a.: nincs adat

Forrás: Eurostat adatbázis

Környezetvédelmi beruházások a GDP százalékában

	2014	2015	2016	2017
EU-28	0,5	0,5	0,4	0,4
Belgium	0,5	0,5	0,5	0,5
Bulgária	1,9	2,1	0,6	0,4
Csehország	1	1,1	0,6	0,7
Dánia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Németország	0,4	0,4	0,4	0,4
Észtország	n.a.	1,1	0,5	0,5
Írország	0,3	0,2	0,2	0,2
Görögország	0,4	0,4	0,2	0,1
Spanyolország	0,2	0,2	0,2	0,2
Franciaország	0,4	0,4	0,4	0,4
Horvátország	0,5	0,5	0,5	0,5
Olaszország	0,3	0,3	0,3	0,3
Ciprus	0,3	0,4	0,3	0,3
Lettország	0,6	0,6	0,3	0,3
Litvánia	0,6	0,5	0,4	0,2
Luxembourg	0,3	0,3	0,3	0,3
Magyarország	1,3	1,6	0,4	0,4
Málta	0,3	0,7	0,1	0,1
Hollandia	0,6	0,7	0,5	0,5
Ausztria	0,2	0,2	0,2	0,2
Lengyelország	0,8	0,8	0,4	0,3
Portugália	0,4	0,4	0,3	0,3
Románia	0,8	1,0	0,3	0,2
Szlovénia	1,3	1,3	0,7	0,6
Szlovákia	0,4	0,8	0,4	0,4
Finnország	0,3	0,3	0,3	0,3
Svédország	0,4	0,4	0,4	0,5
Egyesült Királyság	0,3	0,4	0,3	0,3

Megjegyzés: n.a.: nincs adat

Forrás: Eurostat adatbázis

A beruházások részesedése a környezetvédelmi kiadásokban
(Százalék)

	2014	2015	2016	2017
EU-28	26,3	26,3	21,1	21,1
Belgium	15,2	16,1	16,1	15,6
Bulgária	79,2	100,0	42,9	26,7
Csehország	35,7	40,7	22,2	26,9
Dánia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Németország	18,2	19,0	19,0	18,2
Észtország	n.a.	40,7	23,8	21,7
Írország	33,3	n.a.	33,3	n.a.
Görögország	28,6	28,6	15,4	7,7
Spanyolország	12,5	12,5	13,3	13,3
Franciaország	20,0	21,1	21,1	21,1
Horvátország	20,8	20,8	20,8	20,8
Olaszország	18,8	17,6	16,7	17,6
Ciprus	18,8	22,2	18,8	20,0
Lettország	30,0	35,3	17,6	18,8
Litvánia	42,9	35,7	26,7	15,4
Luxembourg	33,3	33,3	33,3	30,0
Magyarország	56,5	64,0	22,2	21,1
Málta	17,6	33,3	6,7	6,7
Hollandia	22,2	25,9	20,0	20,0
Ausztria	6,5	6,7	6,3	6,3
Lengyelország	44,4	42,1	20,0	15,8
Portugália	28,6	28,6	25,0	21,4
Románia	57,1	55,6	25,0	n.a.
Szlovénia	50,0	59,1	33,3	30,0
Szlovákia	21,1	34,8	21,1	21,1
Finnország	17,6	16,7	16,7	17,6
Svédország	22,2	22,2	21,1	27,8
Egyesült Királyság	23,1	28,6	23,1	23,1

Megjegyzés: n.a.: nincs adat

Forrás: Eurostat adatbázis

8. Hivatkozások

8.1. Szakirodalmi források, elemzések

Állami Számvevőszék (2021). Elemzés. Next generation csomag és a fenntarthatóság kérdése. Készítette: Szappanos Júlia, Kiss Eszter, Kormány Gergely, Vida Cecília. <https://www.asz.hu/publikaciok/elemzes-2021-ev>

Czelleng, Á. – Vértes, A. (2021). The impact of EU cohesion funds on macroeconomic developments in the Visegrad countries after the 2008-2009 financial crisis. In: Landesmann, M. – Székely, I. P. (eds.): Does EU Membership Facilitate Convergence? The Experience of the EU's Eastern Enlargement - Volume II, Springer International Publishing. <https://www.springerprofessional.de/en/does-eu-membership-facilitate-convergence-the-experience-of-the-/18869542>

Darvas, Z. (2020): The EU's recovery fund proposals: crisis relief with massive redistribution, Bruegel Blog, 17 June, available at <https://www.bruegel.org/2020/06/the-eus-recovery-fund-proposals-crisis-relief-with-massive-redistribution/>

Darvas, Z. – Tagliapietra, S. (2021). Setting Europe's economic recovery in motion: a first look at national plans, Bruegel Blog, 29 April <https://www.bruegel.org/2021/04/setting-europes-economic-recovery-in-motion-a-first-look-at-national-plans/>

Delbeke, J & Vis, P. (2016). EU's climate leadership in a rapidly changing world. In: Delbeke, J & Vis, P. (eds.). EU Climate Policy Explained. European Union https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/eu_climate_policy_explained_en.pdf

Fernández, J., E. (2021). A Critical Analysis on the European Union's Measures to Overcome the Economic Impact of the COVID-19 Pandemic. European Papers Vol. 5, 2020, No. 3, pp. 1399-1423 https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2020_I_046_Jonatan_Ec_hebarria_Fernandez_00437.pdf

Osterloh, S. – Heinemann, F. – Mohl, P. (2008). The EU tax revisited: Should there be one? And will there be one? EU-CONSENT E-Budget Working Paper No. 6, pp. 30. http://www.eu-consent.net/library/papers/EU-Budget_wp6.pdf

Prahl, A. – Hofmann, E. (2014). European Climate Policy – History and State of Play. Climate Policy Info Hub 14 November <https://climatepolicyinfohub.eu/european-climate-policy-history-and-state-play>

Reininger, T. (2021). The EU Budgetary Package 2021 to 2027 Almost Finalised: An Assessment. Vienna Institute for International Economic Studies, February 2021 <https://wiiw.ac.at/the-eu-budgetary-package-2021-to-2027-almost-finalised-an-assessment-p-5627.html>

Schwarcz, A. (2021). Reform of the EU own resources. IN-DEPTH ANALYSIS Requested by the BUDG committee. European Parliament, March 2021. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)

Vértes, A. – Losonczi, M. (2008): New ideas versus continuity: Budgeting perspectives in the EU for the post-2013 period. In: Ágh, A. & Kis-Varga, J. (eds): New perspectives for the EU team presidencies: New members, new candidates and new neighbours. Budapest: „Together for Europe” Research Centre, 2008, pp. 75-87.

Von der Leyen (2019). Ambíciózusabb Unió. Programom Európa számára. Politikai iránymutatás a hivatalba lépő következő Európai Bizottság számára (2019–2024). Luxembourg: az Európai Unió kiadóhivatala. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf

8.2. Jogszabályok és más hivatalos dokumentumok

Council (1991). 91/565/EEC: Council Decision of 29 October 1991 concerning the promotion of energy efficiency in the Community (SAVE programme). OJ L 307, 8.11.1991 https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nkv6yhcbpeywk_j9vvik7mlc3gyxp/vitgbghlsgzv

Council (1993). 93/389/EEC: Council Decision of 24 June 1993 for a monitoring mechanism of Community CO₂ and other greenhouse gas emissions. OJ L 167 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993D0389&from=EN>

Council (1993a). 93/500/EEC: Council Decision of 13 September 1993 concerning the promotion of renewable energy sources in the Community (Altener programme). OJ L 235 , 18/09/1993 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993D0500&from=LT>

Council (1993b). Council Directive 93/76/EEC of 13 September 1993 to limit carbon dioxide emissions by improving energy efficiency (SAVE) OJ L 237 , 22/09/1993 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0076&from=en>

Európai Bizottság (2011). Az Európai Bizottság javaslata a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretre. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala <https://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2011/mff2011/KV3112884HUN-web.pdf>

Európai Bizottság (2011a). Erőforrás-hatékony Európa – Az Európa 2020 stratégia keretébe illeszkedő kiemelt kezdeményezés . A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és A Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2011.1.26. COM(2011) 21 végleges <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0021&from=HU>

Európai Bizottság (2011b). Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, versenyképes gazdaság 2050-ig történő megvalósításának ütemterve. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2011.3.8. COM(2011) 112 végleges <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0112&from=EN>

Európai Bizottság (2015). A stabil és alkalmazkodóképes energiaunió és az előrettekintő éghajlat-politika keretstratégiája. Az energiaunióra vonatkozó csomag. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának és az Európai Beruházási Banknak. Brüsszel, 2015.2.25. COM(2015) 80 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

Európai Bizottság (2019). Az európai zöld megállapodás. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2019.12.11. COM(2019) 640 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=EN>

Európai Bizottság (2019a). Összefogás az energiaunió és az éghajlat-politika terén – A tiszta energiára való átállás feltételeinek megteremtése. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2019.6.18. COM(2019) 285 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0285&from=EN>

Európai Bizottság (2019e). A klímasemlegesség elérése 2050-ig. Stratégiai terv a virágzó, modern, versenyképes és klímasemleges európai gazdaságért. <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/92f6d5bc-76bc-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-hu>

Európai Bizottság (2020a). A fenntartható Európa beruházási terv. Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó beruházási terv. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2020.1.14., COM(2020) 21 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0021&from=EN>

Európai Bizottság (2020b). Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1999 rendelet (az európai klímarendelet) módosításáról, Brüsszel, 2020.3.4. COM(2020) 80 final, 2020/0036 (COD) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=HU>

Európai Bizottság (2020c). Módosítási javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Méltányos Átállást Támogató Alap létrehozásáról. Brüsszel, 2020.5.28.. COM(2020) 460 final, 2020/0006 (COD) https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ae92fbf3-a0be-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF

Európai Bizottság (2020d). A Tanács ajánlása Magyarország 2020. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi Magyarország 2020. évi konvergenciaprogramját. Brüsszel, 2020.5.20. COM(2020) 517 final. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-csr-comm-recommendation-hungary_hu.pdf

Európai Parlament (2019a). Az Európai Parlament 2019. március 14-i állásfoglalása az éghajlatváltozásról: európai hosszú távú stratégiai jövőkép egy virágzó, modern, versenyképes és klímasemleges gazdaságról a Párizsi Megállapodással összhangban (2019/2582(RSP)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0217_HU.html

Európai Parlament (2019b). Az Európai Parlament 2019. november 28-i állásfoglalása az ENSZ 2019. évi, Madridban (Spanyolország) tartandó éghajlatváltozási konferenciájáról (COP25) (2019/2712(RSP)).

Európai Parlament (2020). Az Európai Parlament 2020. január 15-i állásfoglalása az európai zöld megállapodásról (2019/2956(RSP)).

Európai Tanács (2019). Következtetések. Brüsszel, 2019. december 12. (OR. en) EUCO 29/19, CO EUR 31, CONCL 9 <https://www.consilium.europa.eu/media/41781/12-euco-final-conclusions-hu.pdf>

Európai Tanács (2020a). Az Európai Tanács rendkívüli ülése (2020. július 17., 18., 19., 20. és 21.) – Következtetések. Brüsszel, 2020. július 21. (OR. en) EUCO 10/20 CO EUR 8, CONCL 4. <https://www.consilium.europa.eu/media/45139/210720-euco-final-conclusions-hu.pdf>

Európai Tanács (2020b). Az Európai Tanács ülése (2020. december 10. és 11.) – Következtetések. Brüsszel, 2020. december 11.(OR. en) EUCO 22/20 CO EUR 17 CONCL 8 <https://www.consilium.europa.eu/media/47331/1011-12-20-euco-conclusions-hu.pdf>

Európai Unió Tanácsa (2013). Az Európai Parlament és a Tanács 1293/2013/EU rendelete (2013. december 11.) a környezetvédelmi és éghajlat-politikai program (LIFE) létrehozásáról és a 614/2007/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1293&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2018). Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1999 rendelete (2018. december 11.) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, valamint a 663/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 94/22/EK, a 98/70/EK, a 2009/31/EK a 2009/73/EK, a 2010/31/EU, a 2012/27/EU és a 2013/30/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2009/119/EK és az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv módosításáról, továbbá az 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2020). A Tanács (EU, Euratom) 2020/2093 rendelete (2020. december 17.) a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2093&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2020a). A Tanács (EU, Euratom) 2020/2053 határozata (2020. december 14-én.) az Európai Unió saját forrásainak rendszeréről és a 2014/335/EU, Euratom határozat hatályon kívül helyezéséről. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020D2053&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2020b). A Tanács (EU) 2020/2094 rendelete (2020. december 14.) a Covid19-válság utáni helyreállítás támogatására szolgáló Európai Unió Helyreállítási Eszköz létrehozásáról. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2094&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2021). Az Európai Parlament és a tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0240&qid=1614696813137&from=en>

Európai Unió Tanácsa (2021a). Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/2092 rendelete (2020. december 16.) az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerrel. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2092&from=EN>

Európai Unió Tanácsa (2021b). A Tanács (EU, Euratom) 2020/2093 rendelete (2020. december 17.) a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2093&from=EN>

European Communities (2009). Directive 2009/29/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 Amending Directive 2003/87/EC so as to Improve and Extend the Greenhouse Gas Emission Allowance Trading Scheme of the Community, OJ L140, 5.6.2009, p. 63 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0029&from=EN>

European Council (1990). Presidency Conclusions — Dublin 25/26 June, Annex II: The Environmental Imperative, Council of the European Union, SN 60/1/90

European Council (2007). Presidency Conclusions — Brussels 8/9 March 2007, Council of the European Union, 7224/1/07, 2007.
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/93135.pdf

European Council (2014) Conclusions on 2030 Climate and Energy Policy Framework, SN 79/14, 23.10.2014.
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/1453

European Parliament (2007): Draft Report on the future of the European Union's own resources (2006/2205(INI))
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/647/647440/647440en.pdf

Innovációs és Technológiai Minisztérium (2019). Nemzeti Energia- és Klímaterv.
https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/hu_final_necp_main_hu.pdf

Magyarország Kormánya (2020a). Magyarország 2020. évi nemzeti reform programja. 2020. április. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-national-reform-programme-hungary_hu.pdf

Magyarország Kormánya (2020b). Magyarország konvergencia programja 2020-2024. 2020. április. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-convergence-programme-hungary_hu.pdf

Magyarország Kormánya (2021). Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve. Tervezet. Készült a Miniszterelnökség koordinációja keretében. 2021. április 13.
file:///C:/Users/Keynes/Downloads/HET_tervezet_HU_04_14-1.pdf

9. Betűszavak

CCS: Carbon Capture and Storage – széndioxid-leválasztás és tárolás

COSME: Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises – kis- és középvállalkozások versenyképessége

EBB: Európai Beruházási Bank

ECCP: European Climate Change Programme – európai környezetváltozási program

EHE: Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz

ESD: Effort Sharing Decision – erőforrások megosztása döntés

ERFA: Európai Regionális Fejlesztési Alap

ESZA: Európai Szociális Alap

ETE: Európai Területi Együttműködés

ETS: Emissions Trading Scheme – kibocsátáskereskedelmi séma

EURI: European Union Recovery Instrument – Európai Unió helyreállítási eszköz

GNI: Gross National Income – bruttó nemzeti jövedelem

IPCC: Intergovernmental Panel on Climate Change – Éghajlatváltozási Kormányközi Testület– IPCC

KA: Kohéziós Alap

MFF: Multiannual Financial Framework – többéves pénzügyi keret, az EU költségvetésének hivatalos elnevezése

NCEP: National Climate and Energy Plan – nemzeti energia- és klímaterv

NGEU: Next Generation EU – következő generációs EU, az EU helyreállítási eszköze.

REAC-EU: Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe – kohéziós célú és az európai területeknek nyújtandó helyreállítási segítség

RED: Renewable Energy Directive – a megújuló energiáról szóló irányelv

RRF: Recovery and Resilience Facility – helyreállítási és rezilienciaépítési eszköz

SAVE: Specific Actions for Vigorous Energy Efficiency – specifikus akciók az erőteljes energiahatékonyság érdekében.

UNFCCC: United Nation Framework Convention on Climate Change – az ENSZ éghajlatváltozási keretegyezménye

UNEP: United Nations Environment Programme – az Egyesült Nemzetek Környezetprogramja

ÜHG: üvegházhatású gázok